

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ Всеукраїнського Інтернет — круглого столу «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ»

07 жовтня 2020 року

Кривий Ріг 2020

УДК 349.3: 349.2
ББК 67.305 (4Укр)

Випуск збірника матеріалів Інтернет — круглого столу присвячено відзначенню 60-ї річниці від дня утворення закладу освіти – Донецького юридичного інституту МВС України.

Актуальні питання соціального захисту співробітників Національної поліції: тези доповідей учасників Всеукраїнського Інтернет - круглого столу: матеріали Всеукраїнського Інтернет — круглого столу (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 07 жовтня 2020 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2020.107 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького юридичного інституту МВС України (протокол № 4 від «25» листопада 2020 року)

Публікується за матеріалами Всеукраїнського Інтернет — круглого столу «Актуальні питання соціального захисту співробітників Національної поліції», що проводився кафедрою цивільного та господарського права 07 жовтня 2020 року у Криворізькому навчально-науковому інституті Донецького юридичного інституту МВС України (м.Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21).

Видання може бути корисним для наукових та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та наукових установ, студентів, аспірантів (ад'юнктів), докторантів юридичного напрямку, а також для усіх, хто цікавиться актуальними проблемами соціального захисту.

Матеріали опубліковані в авторській редакції.

Редакційна колегія може не поділяти точку зору авторів.

За точність і достовірність наведених даних, відсутність у роботі плагіату, інформації, що ображає честь, гідність чи ділову репутацію, відомостей, що виправдовують фашизм, расизм, шовінізм, ксенофобію тощо несе відповідальність автор та його науковий керівник.

ЗМІСТ

<i>Бурлака Ольга Станіславівна</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ	6
<i>Ірха Юрій Богданович</i> ДОТРИМАННЯ ГАРАНТІЙ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ ЗІ СЛУЖБИ	11
<i>Мельничук Світлана Миколаївна, Дутчак Христина Володимирівна</i> ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦЕЮ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	17
<i>Князькова Любов Михайлівна</i> ОБЧИСЛЕННЯ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	20
<i>Бочек Оксана Іванівна</i> СІМЕЙНА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ЯК ПРИКЛАД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	24
<i>Ангелюк Анна-Марія Юріївна</i> ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНИХ ПОТРЕБ ЖІНОК У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	29
<i>Хованова Діана Олексіївна</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ	32
<i>Колесник Вікторія Анатоліївна</i> СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ: МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО	35
<i>Дзедзицький Анатолій Дмитрович</i> ПРАВО НА БЕЗОПЛАТНИЙ ПРОЇЗД У ГРОМАДСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ ДЛЯ СПІВРОБІТНИКІВ ПОЛІЦІЇ	40
<i>Шановалова Катерина Іванівна</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЖИТЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	43
<i>Мелех Любомира Володимирівна</i> ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ЯК ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ	46

<i>Кадала Віталій Віталійович</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПЕНСІЙНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ РЕГУЛЯТОРІВ З РІШЕННЯМ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ	50
<i>Гузенко Олена Павлівна</i> ОКРЕСЛЕННЯ КЛЮЧОВИХ СЕГМЕНТІВ СУТНІСНОГО ЗМІСТУ ДЕФІНІЦІЇ «ПОДАТКОВА СОЦІАЛЬНА ПІЛЬГА»	53
<i>Таран Ольга Сергіївна, Ботук Віктор Володимирович</i> ВИПЛАТА ОДНОРАЗОВОЇ ГРОШОВОЇ ДОПОМОГИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПОРАНЕННЯМ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ВІДНОСИН	57
<i>Бошак Станіслав Геннадійович</i> ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	61
<i>Мельничук Світлана Миколаївна, Євдотьєв Роман Євгенович</i> АКТУАЛЬНІСТЬ І ПОТРІБНІСТЬ НАДАННЯ ОДНОРАЗОВОЇ НАТУРАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ «ПАКУНОК МАЛЮКА» ПРИ НАРОДЖЕННІ ДИТИНИ	64
<i>Снігур Олена Олександрівна, Лубенець Денис Олександрович</i> СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ І ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ	68
<i>Котковський Володимир Станіславович</i> КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ	71
<i>Азаренко Тетяна Ігорівна</i> ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ ПРАВА НА ОСВІТУ	74
<i>Роженко Олександра Вікторівна</i> ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ	78
<i>Горінова Вікторія Валеріївна (Horinova V.), Хмирова Анастасія Олегівна (Khmyrova A.)</i> MECHANISM OF IMPLEMENTATION AND PROBLEMS OF SOCIAL PROTECTION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE	81
<i>Панкова Дар'я Валеріївна</i> СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	85
<i>Чехар Вікторія Олександрівна</i>	87

ОХОРОНА ПРАЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	
<i>Грига Марія Андріївна</i> МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ: ДОСВІД ФРАНЦІЇ	91
<i>Хайлова Тетяна Володимирівна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ	95
<i>Склема Тетяна Юрївна</i> АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	98
<i>Абдель Фатах Анна Станіславівна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	101

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Бурлака О.С.

*Національна академія внутрішніх
справ, доктор юридичних наук,
професор*

Поліція є нещодавно створеним центральним органом виконавчої влади. Тому питання соціального забезпечення працівників поліції відтепер має вирішуватися згідно з вимогами Закону України «Про Національну поліцію». Розуміння вченими самого визначення «соціального забезпечення» досить різниться. Захист соціальних прав діючого працівника поліції або ж особи, яка завершила несення служби та потребує встановлення пенсійного забезпечення, на практиці є процедурно складним. Дані наукові тези спрямовані на подальшу профілактику та запобігання порушень гарантій соціального забезпечення працівників поліції.

Актуальність теми дослідження підтверджується ступенем нерозкритості теми: на теперішній час не існує прозорого механізму забезпечення соціальних гарантій працівників поліції. Ступінь вивчення питання серед праць учених, які займались науковим аналізом соціально-правових гарантій, слід назвати роботи В.М. Андрієва, Н.Б. Болотіної, В.С. Венедіктова, Т.З. Герасимова, В.В. Гончарук, Н.Д. Гетьманцева, І.О. Гуменюк, М.М. Клемпарського, І.О. Іваськевича, О.А. Кривенко, О.І. Кульчицька, Л.І. Лазор, О.Я. Лапка, В.І. Маценко, К.Ю. Мельник, Н.В. Пададименко, С.М. Прилипка, О.М. Роїна, Н.М. Стаховської, Р.М. Татарінов, Г.І. Чанишевої, В.І. Хвесюк, В.І. Щербини.

Під соціальним забезпеченням працівників слід розуміти діяльність держави за рахунок коштів Державного бюджету в рамках соціального страхування, соціальної допомоги та соціального обслуговування щодо певної категорії працівників [1]. Конституція України в ст. 3, відповідно до Загальної

декларації прав і свобод людини, закріпила положення, згідно з яким людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Основний Закон містить як загальні гарантії здійснення прав людини, так і безпосередні гарантії здійснення права громадян на соціальний захист [2]. В усьому світі на соціальний захист співробітників правоохоронних органів звертають особливу увагу, адже їхня професійна діяльність досить часто пов'язана з неабиякою небезпекою та високим рівнем ризику. Важко не погодитись із думкою про те, що важливою ознакою статусу будь-якої соціальної групи в суспільстві є її матеріальне становище [3]. Практика фінансової діяльності органів державної влади та управління виявляє, що більшість запропонованих пропозицій щодо матеріально-технічного забезпечення ОВС з року в рік продовжували залишатись суто декларативними. І хоча видатки на утримання Міністерства внутрішніх справ України щороку зростали, однак кількість виділених коштів та ресурсів не могли повністю задовольнити усі потреби органів внутрішніх справ, тому питання збільшення фінансового та матеріально-технічного забезпечення і далі залишаються вкрай важливим елементом життєдіяльності [4].

Фінансування правоохоронних органів покликане насамперед забезпечити належний соціальний статус їхніх працівників. Одна з головних вимог забезпечення якості персоналу правоохоронних органів – належне грошове утримання та забезпечення іншими матеріальними благами. Одним із напрямів соціального захисту працівників правоохоронних органів є житлове забезпечення. Конституція України закріплює право громадян, які потребують соціального захисту, на житло, що надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону (ст. 47). Розв'язуючи цю проблему, необхідно звернутися до досвіду західноєвропейських держав, де правоохоронці мають реальні грошові надбавки, пов'язані з особливим характером виконуваних ними функцій, стажем роботи, сімейним станом, а також компенсації за неоднакову вартість

життя в різних регіонах країни[5]. Враховуючи велику кількість нормативно-правових актів, що регламентують матеріальне забезпечення, надання пільг, допомоги, турботу про працівників правоохоронних органів і членів їхніх сімей, не можна не звернути уваги на їх декларативність та необов'язковість значної частини відповідних документів [6].

Якщо проводити аналіз європейського законодавства щодо соціального забезпечення, доцільно відмітити відсутність нормативного закріплення зазначеного терміну. Разом із цим сутність даного правового явища можливо з'ясувати за рахунок напрямів роботи держави, в яких проводиться соціальне забезпечення. Відтак, одна з Директив Ради Європи [7] визначає наступні галузі соціального забезпечення, зокрема: хвороба; відпустка у зв'язку із доглядом за дитиною; пенсії за віком; передпенсійне та інвалідне забезпечення; допомога у зв'язку із смертю; безробіття; нещасні випадки на виробництві або професійні захворювання, тощо. Таким чином, з урахуванням викладених підходів щодо розуміння сутності соціального забезпечення працівників, соціальним забезпеченням є сукупність юридичних норм та гарантій, спрямованих на регламентацію суспільних відносин за рахунок коштів Державного й місцевого бюджетів у напрямках щодо соціальної підтримки та страхування осіб у зв'язку із втратою працездатності, інвалідністю, настанням пенсійного віку, доглядом за дитиною, професійними захворюваннями та каліцтвами. Щодо розуміння змісту соціального забезпечення працівників поліції, то ним є сукупність юридичних норм і гарантій, спрямованих на регламентацію професійної діяльності національної поліції за рахунок коштів Державного бюджету у напрямках соціальної та матеріальної підтримки працівників поліції у зв'язку із втратою ними працездатності, інвалідністю, настанням пенсійного віку, професійними захворюваннями та іншими обставинами, передбаченими спеціальними законами. Разом із тим Законом України «Про національну поліцію», працівникам поліції надано право на об'єднання у професійні спілки, що є вагомим аспектом у наданні права правоохоронним органам відстоювати власні порушення соціальні та трудові права.

Виходячи з аналізу положень Закону України «Про національну поліцію», запропоновано виділяти наступні гарантії соціального забезпечення працівників поліції, зокрема: 1) зарахування стажу в органах поліції до страхового стажу; грошове забезпечення та інші компенсаційні виплати у відповідності до законодавства України (п. 4 ч. 10 ст. 62); під час виконання поліцейських повноважень користуються безоплатно всіма видами громадського транспорту приміського та міського сполучення (п. 7 ч. 10 ст. 62); позачергове придбання квитків і розміщення у готелі під час виконання службових повноважень (п.7 ч. 10 ст. 62); безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України (ч. 1 ст. 95); пільгове санаторно-курортне лікування, відпочинок для поліцейських та членів їх сімей (ч. 5 ст. 95); щорічний психофізичний і фізіологічний диспансерний огляд (ч. 9 ст. 95); позачергове отримання права на поліпшення житлових умов в разі каліцтва, інвалідності або смерті поліцейського поліцейським, або членам їх сімей (ч. 2 ст. 96); отримання компенсації у розмірі до 3 мінімальних заробітних плат за найм житла в іншому населеному пункті у зв'язку із проходженням служби (ч. 5 ст. 96); одноразова грошова допомога у разі смерті, інвалідності або каліцтва поліцейського (ст. 100); зарахування поза конкурсом до системи навчальних закладів Міністерств внутрішніх справ дітей поліцейських із відповідним стажем роботи (ч. 1 ст. 103) [8].

У порівнянні із Законом України «Про міліцію» [9], соціальні гарантії працівників поліції значно розширені по відношенню до гарантій попередньої системи правоохоронних органів. Особливу увагу варто звернути на розміри компенсацій у випадку втрати працездатності або смерті працівників поліції. Окрім цього, необхідно підкреслити загальну соціальну орієнтованість прийнятого Закону, що полягає в належному та європейському рівні забезпечення трудових і соціальних прав працівників поліції з огляду на їх особливий статус державних службовців. Також, однією з характерних особливостей працівників поліції є вимоги щодо їх пенсійного забезпечення. З аналізу положень Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених

з військової служби, та деяких інших осіб» [10] можна виділити наступні риси, зокрема: у зв'язку із звільненням за станом здоров'я чи у зв'язку із виходом на пенсію, працівники поліції мають право на одноразову грошову допомогу в залежності від стажу роботи в органах національної поліції (ч. 1 ст. 9); призначення спеціальних надбавок до пенсії у зв'язку із особливими заслугами перед Батьківщиною (п. в ч. 1 ст. 16).

Необхідно констатувати розширення змісту соціальних гарантій працівників поліції, зокрема, у контексті забезпечення оплатою за оренду житла; належного медичного забезпечення у випадку проходження служби в АТО; диспансерного лікування і санаторно-курортного відпочинку для працівників поліції та членів їх сімей; особливої системи пенсійного забезпечення з урахуванням надбавок й одноразових грошових виплат. Варто відзначити, що запроваджені нововведення відповідають змісту соціального забезпечення, яке встановлене на рівні європейського законодавства, а також у порівнянні із попереднім Законом «Про міліцію», відповідають потребам та вимогам нового часу [1].

Література

1. Іншин М.І., «Сутність і значення соціального забезпечення працівників поліції в сучасних умовах», Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». Випуск № 4/2015, ст. 269-277
2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141 (з наступними змінами).
3. Синявська О. Ю. Проблеми правового захисту працівників органів внутрішніх справ як суб'єктів правоохоронної діяльності. Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2004. Вип. 25. С. 317–327. с. 320
4. Криштанович М. Ф. Шляхи удосконалення матеріально-технічного і фінансового забезпечення органів внутрішніх справ України. М. Ф. Криштанович. Модернізація системи державного управління: теорія та практика [Текст] : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (5 квітня 2013 р.) : у 2 ч. Ч. 1. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2013. С. 154–158

5. Губанов А. В. Полиция государств Западной Европы: основные черты организации и деятельности. М., 1990. 63 с., с. 36
6. Загальний аналіз соціального захисту працівників правоохоронних органів. Журнал Верховної Ради України «Віче», №24, грудень 2011. Анатолій Суббот, Лариса Козак.
7. Council Directive 79/7/EEC of 19 December 1978 on the progressive implementation of the principle of equal treatment for men and women in matters of social security. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=URISERV:c10521&from=EN>.
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.06.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41, ст. 379
9. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 № 565-XII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 4. ст. 95
10. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 9 квітня 1992 року № 2262-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 29. Ст. 399.

ДОТРИМАННЯ ГАРАНТІЙ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ ЗІ СЛУЖБИ

*Ірха Ю.Б.,
Державний науково-дослідний інститут
МВС України, кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України*

Згідно з Конституцією України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується; громадянам гарантується захист від незаконного звільнення (частини перша, шоста статті 43 Конституції України).

За юридичною позицією Конституційного Суду України право заробляти собі на життя є невід'ємним від права на саме життя, оскільки останнє є реальним лише тоді, коли матеріально забезпечене. Право на працю закладено у самій людській природі. Його має кожна людина, воно є невідчужуваним, тому самій особі належить виключне право розпоряджатися своїми здібностями до праці. Визначене статтею 43 Конституції України право на працю Конституційний Суд України розглядає як природну потребу людини своїми фізичними і розумовими здібностями забезпечувати своє життя. Це право передбачає як можливість самостійно займатися трудовою діяльністю (індивідуально-трудова діяльність, фермерство тощо), так і можливість працювати за трудовим договором чи контрактом (абзаци другий, третій підпункту 6.1.1 пункту 6 мотивувальної частини Рішення від 29 січня 2008 року № 2-рп/2008).

У процесі реалізації конституційного права на працю особа вступає у триваючі правовідносини із роботодавцем, який зобов'язаний неухильно дотримувати положень Кодексу законів про працю України (далі – Кодекс) та інших актів трудового законодавства, у тому числі під час припинення трудового договору з найманим працівником.

Після набрання чинності Законом України «Про Національну поліцію» багатьох працівників міліції було звільнено з органів внутрішніх справ України (далі – ОВС України), насамперед через скорочення штатів. Аналіз судової практики свідчить, що в окремих випадках працівників міліції звільняли зі служби з порушенням гарантій, які були визначені у Кодексі. Це було зумовлено неоднозначним розумінням змісту та обсягу існуючих гарантій трудових прав працівників міліції, що призвело до їх порушення і, як наслідок, ініціювання численних позовів про незаконне звільнення, поновлення на попередній роботі, виплаті середнього заробітку за час вимушеного прогулу тощо.

Правове регулювання припинення службово-трудових правовідносин з працівниками ОВС України здійснювалося відповідно до вимог, що були визначені у Законі України «Про міліцію» та конкретизовані у Положенні про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх

справ України (далі – Положення). Таке припинення мало свої особливості, зумовлені специфічними умовами праці (проходженням служби) працівників міліції в ОВС України.

Загалом, умови праці в ОВС України були пов'язані з професійним ризиком для життя і здоров'я працівників, необхідністю, у випадках передбачених законом, застосуванням зброї, значними фізичними і психологічними навантаженнями, а також виконання службових обов'язків у нічний та надурочний час, вихідні, святкові та неробочі дні [4, с. 125].

На переконання І.Огієнко, службово-трудовам правовідносинам працівників ОВС України притаманний ряд особливостей, обумовлених специфікою їх службової діяльності спрямованої на здійснення завдань і функцій держави, яка впливає на об'єктивну необхідність встановлення певних обмежень і заборон, додаткових гарантій трудової діяльності, специфічного регулювання робочого часу і часу відпочинку. При цьому, основи правового статусу працівників ОВС України як суб'єктів трудового права, визначалися саме законодавством про працю та мали ряд особливостей, які були необхідними для збереження балансу у правовому положенні працівника ОВС України порівняно з працівниками інших сфер України [5, с. 376].

Звільнення зі служби працівників ОВС України, як зазначає Ю.Кікінчук, могло здійснюватися лише на підставах, передбачених законом, під якими варто розуміти такі життєві обставини, що законодавчо визначаються як юридичні факти для припинення служби. Сама по собі наявність зазначеної в законі підстави не припиняє службових (трудових) відносин, необхідним є певний юридичний акт – дія відповідної особи (наказ керівника, рапорт працівника), що відображає волю (ініціативу) сторін щодо припинення служби [2, с. 198].

За твердженнями В.Венедіктова ефективність функціонування механізму застосування засобів соціально-правового захисту працівників ОВС України залежить, насамперед, від досконалості правової бази, що регламентує порядок та умови проходження служби працівників міліції, а також: забезпечення громадянських прав і свобод; стан матеріального забезпечення працівників і

членів їх сімей (зарплата, житло, пільги тощо); реальний правовий захист від загроз життю і здоров'ю; медичне обслуговування та санаторно-курортне оздоровлення; пенсійне забезпечення та державне страхування; юридичні гарантії порядку розгляду службово-трудова спорів [1, с. 79].

Ми підтримуємо позицію І. Шульженко, що специфіка умов праці (служби) в ОВС України визначала критерії диференціації правового регулювання припинення трудових правовідносин з працівниками міліції. До таких критеріїв відносилися: 1) додаткові підстави припинення трудових правовідносин порівняно з Кодексом; 2) особлива процедура звільнення; 3) надання додаткових правових гарантій і пільг, передбачених спеціальним законодавством, які компенсують специфіку умов праці [4, с. 128].

На переконання Т. Яценко, під юридичними гарантіями припинення службово-трудова відносин працівників ОВС України необхідно розуміти передбачену нормативно-правовими актами діяльність сторін трудового договору (контракту), яка сприяє безперешкодному здійсненню юридичних можливостей і досягненню найбільш ефективних соціально значущих результатів на даній стадії правовідношення. Дослідник вважає, що загальні гарантії припинення трудових відносин з працівниками суспільного виробництва, передбачені Кодексом та іншими нормативно-правовими актами стосовно припинення службово-трудова відносин осіб рядового та начальницького складу ОВС України мають з необхідністю доповнюватися спеціальними гарантіями, що містяться у нормах як законодавства про державну службу, так і положеннях відомчого нормативно-правового забезпечення [5, с. 55, 56].

Опрацювання Закону України «Про міліцію» та Положення дає підстави стверджувати про наявність прогалини у правовому регулюванні окремих питань реалізації працівниками міліції трудових прав та їх гарантій, визначених Кодексом. У зазначених актах була відсутня пряма вказівка на можливість застосування положень Кодексу до правовідносин, які ними не врегульовано, що зумовило неоднозначне вирішення питань щодо захисту трудових прав

працівників міліції при проходженні служби, у тому числі під час звільнення з ОВС України через скорочення штату.

У теорії права загальноновизнано, що при розбіжності між положеннями загального і спеціального нормативно-правового акту, перевага надається спеціальному, якщо він не скасований виданим пізніше загальним актом. Норми спеціального законодавства є пріоритетними та підлягають першочерговому застосуванню. При цьому у разі відсутності у загальному або спеціальному законодавстві норм, які регулюють певні суспільні відносини, (наявність прогалини у законодавстві), допускається застосування аналогії закону чи аналогії права для врегулювання відповідних відносин.

Згідно зі статтею 8 Цивільного кодексу України, якщо цивільні відносини не врегульовані цим кодексом, іншими актами цивільного законодавства або договором, вони регулюються тими правовими нормами цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини (аналогія закону); у разі неможливості використати аналогію закону для регулювання цивільних відносин вони регулюються відповідно до загальних засад цивільного законодавства (аналогія права). Зазначений підхід закріплений і у положеннях процесуального законодавства, зокрема у пункті 9 статті 10 Цивільного процесуального кодексу України, пункті 6 статті 7 Кодексу адміністративного судочинства України.

На нашу думку, після прийняття на службу до ОВС України особа була учасником не тільки державно-службових, але й трудових правовідносин. У зв'язку з цим працівники міліції є носіями прав та обов'язків, які визначені як законами, що регулювали діяльність та порядок проходження служби, так і законами що регулювали реалізацію та захист трудових прав громадян.

Враховуючи юридичні позиції **Конституційного Суду України** (рішення від 7.05.2002 р. № 8-рп/2002), **Верховного Суду України** (постанова від 17.02.2015 р. у справі № 21-8a15), Верховного Суду (постанова від 1.03.2018 р. у справі № 806/1551/17), а також теоретичні засади співвідношення загального та спеціального правового регулювання, ми

вважаємо, що на звільнених працівників міліції поширюються гарантії трудових прав, які передбачені Кодексом, у частині, яка не була врегульована Законом України «Про міліцію» і Положенням. У такий спосіб забезпечується рівність прав громадян та принцип недискримінації у трудових правовідносинах, що має враховуватися під час розгляду спорів стосовно законності звільнення осіб з ОВС України.

Література

1. Венедіктов В.С. Напрямки вдосконалення соціально-правового захисту працівників ОВС. *Вісник університету внутрішніх справ*. 1999. Вип. 8. С. 77–79.
2. Кікінчук В.Ю. Процедура звільнення зі служби в органах внутрішніх справ. *Право і Безпека*. 2010. № 3 (35). С. 197–202.
3. Огієнко І.В. Особливості припинення службово-трудоваих правовідносин працівників органів внутрішніх справ за загальними підставами, визначеними Кодексом законів про працю України. *Форум права*. 2008. № 2. С. 376-380.
4. Шульженко І.В. Вплив специфічних умов праці в органах внутрішніх справ на диференціацію правового регулювання припинення трудових правовідносин з працівниками ОВС України. *Підприємництво, господарство і право*. 2010, № 7. С. 125–128.
5. Яценко Т.П. Деякі питання щодо забезпечення механізму захисту службово-трудоваих прав працівників ОВС України. *Наше право*. 2009. № 1. Ч. 2. С. 53–56.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦЕЮ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Мельничук С.М.

Прикарпатський факультет (м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, доцент

Дутчак Х.В..

Прикарпатський факультет (м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ,

студентка 31 навчальної групи

В нестабільних умовах функціонування соціальних інституцій питання регулювання рівня життя різних верств населення державою, шляхом надання послуг та матеріальних ресурсів у різних формах, є надзвичайно актуальними. Адже соціальне забезпечення є не тільки інструментом державної політики, але й правом кожної людини. Право на соціальне забезпечення закріплене на конституційному рівні й конкретизовано у низці вітчизняних нормативно-правових актах, а також відображене в міжнародних документах, зокрема, Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, Європейській соціальній хартії та інших. Неодноразово питання соціального забезпечення були предметом офіційного тлумачення Конституційного Суду.

Важливість питань, пов'язаних із соціальним забезпеченням обумовлюється, насамперед, соціальною спрямованістю функціонування держави Україна, в якій людина визнається найвищою соціальною цінністю, та завданнями щодо надання соціальної допомоги тим громадянам, які з незалежних від них обставин не можуть забезпечити достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї.

Особами з інвалідністю, відповідно до діючого законодавства, є особи зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист [1]. Така концепція інвалідності передбачає, що, визнаючи особу такою, що має інвалідність, держава бере на себе зобов'язання здійснювати по відношенню до неї міри соціального захисту сприяти працевлаштуванню та організації праці осіб з інвалідністю у громадському виробництві. Адже право на працю – це забезпечена законом можливість людини заробляти собі на життя працею, яку вона вільно обирає, або на яку вільно погоджується. Цьому праву відповідає обов'язок держави створювати умови для повноцінної реалізації цього права, гарантувати їм рівні можливості у виборі професії й роду трудової діяльності, реалізовувати програми професійно-технічного навчання, підготовки й перепідготовки кадрів згідно із суспільними потребами.

Залучаючи осіб з інвалідністю до праці, держава тим самим надає їм можливість отримувати додаткове джерело доходів, що є не мало важним в сучасний період. При цьому покращується не тільки їх матеріальне становище, психологічний стан, але реалізується конституційне права на працю. Разом з тим, як свідчить практика, створення спеціалізованих робочих місць чи застосування надомної праці у сукупності з рівнем підготовки та затребуваністю ринком праці є проблемою на шляху активної життєдіяльності осіб з інвалідністю, яка зменшує їх шанси на працевлаштування. Така ситуація дає змогу зробити висновок про відсутність належного механізму впровадження законодавчих ініціатив закріплених в нормативно-правових актах.

Також, соціально-економічне забезпечення осіб з інвалідністю значною мірою залежать від ефективної роботи інфраструктури ринку праці та державних органів влади, державних, благодійних і комерційних структур, тобто різноманітних установ і служб, які займаються проблемами соціального захисту інвалідів, зокрема їх працевлаштуванням і професійним навчанням;

організаційних засад системи працевлаштування та професійної реабілітації осіб з інвалідністю шляхом визначення єдиного органу, який би повністю відповідав за вказану роботу з вказаними особами [2].

З огляду на складну ситуацію та проблемні питання у цій сфері, вважається доцільним під час визначення наявності фізичних вад, хвороб та обмеженої працездатності проведення й більш дієвої роботи щодо залучення осіб з інвалідністю до активного пошуку роботи, зміни трудової діяльності, перенавчання, тощо. Також слід створювати пільги та інші стимули для тих підприємців які залучають до роботи осіб з інвалідністю пристосовуючи умови праці до їх можливостей.

Література

1. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України № 875-ХІІ від 23.01.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.
2. Бойківська Г.М., Кутня О.М. Проблеми соціально-економічного захисту осіб з інвалідністю. Інтернет–конференції ХНУМГ, 2020/ URL: https://scholar.google.com/scholar?cluster=9294434323219190797&hl=uk&as_sdt=0,5
3. Pro osnovy sotsialnoi zakhyshchenosti invalidiv v Ukraini: Zakon Ukrainy № 875-XII vid 23.01.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.
4. Boikivska H.M., Kutnia O.M. Problemy sotsialno-ekonomichnoho zakhystu osib z invalidnistiu. Internet–konferentsii KhNUMH, 2020/ URL: https://scholar.google.com/scholar?cluster=9294434323219190797&hl=uk&as_sdt=0,5

ОБЧИСЛЕННЯ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Князькова Л.М.

Донецький юридичний інститут МВС України,

кандидат юридичних наук, доцент

Фінансове забезпечення поліцейських покликане, насамперед, забезпечити належний соціальний статус працівників. Одним з питань, що займає найважливіше місце у соціальному захисті поліцейських, є питання про їхнє грошове забезпечення і забезпечення іншими матеріальними благами. В усіх цивілізованих країнах світу професія поліцейського є професією підвищеного ризику, що відбивається на оплаті праці.

Грошове забезпечення поліцейських можна визначити як гарантовану винагороду, що виплачується із державного бюджету за виконання службової діяльності, обумовленої контрактом і законодавством, за особистий внесок працівника і вплив його праці на досягнення загальних результатів діяльності органів поліції.

Поліцейські отримують грошове забезпечення, розмір якого визначається залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання [1]. На наш погляд, розміри грошового забезпечення мають відображати рівень фізичного і морального навантаження для поліцейського, враховувати ризики, які несе службова діяльність і створювати належні матеріальні умови для життя поліцейських і членів їхніх сімей. У зв'язку з цим вважаємо, що основні складові грошового забезпечення (посадовий оклад, оклад за спеціальним званням, надбавка за вислугу років) мають складати не менше 70-80 процентів грошового забезпечення, і така дефініція має бути зафіксована у Законі. Що стосується додаткових видів грошового забезпечення,

які призначені для стимулювання службової діяльності, то вони мають складати меншу і фіксовану частку грошового забезпечення (20-30 процентів).

Що стосується обчислення пенсії, то сума пенсії за вислугу років поліцейським обчислюються з розміру грошового забезпечення, враховуючи відповідні оклади за посадою, військовим (спеціальним) званням, процентну надбавку за вислугу років, щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії в розмірах, установлених законодавством, з якого було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 1 січня 2011 року - страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Разом з тим, у Законі визначено, що розмір пенсії за вислугу обчислюється за 20 років - 50 процентів, а звільненим у відставку за віком або за станом здоров'я - 55 процентів відповідних сум грошового забезпечення; за кожний рік вислуги понад 20 років - 3 проценти відповідних сум грошового забезпечення. Поліцейським, які мають страховий стаж 25 років і більше, з яких не менше 12 календарних років і 6 місяців становить військова служба, служба в органах внутрішніх справ, поліції, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції чи Державній кримінально-виконавчій службі України пенсія обчислюється за страховий стаж 25 років - 50 процентів і за кожний повний рік стажу понад 25 років - 1 процент відповідних сум грошового забезпечення. Граничний розмір пенсії не повинен перевищувати 70 процентів відповідних сум грошового забезпечення, а особам, які під час проходження служби брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і віднесені в установленому законом порядку до категорії 1, - 100 процентів, до категорії 2, - 95 процентів [2].

Вважаємо, що встановлення граничного розміру пенсії за вислугу років працівникам правоохоронних органів, у тому числі і працівникам поліції спочатку з 90 до 80 відсотків, а у подальшому з 80 до 70 відсотків грошового забезпечення є порушенням ст.22 Конституції України. Згідно із зазначеною нормою конституційні права і свободи гарантуються державою і не можуть бути скасовані, при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів, не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав [3].

Аналіз законодавства та правозастосовної практики у зазначеній сфері дозволяє дійти висновку, що органи Пенсійного Фонду України і при перерахунку пенсій колишнім працівникам міліції з 01.01.2018 року також застосовують обмеження пенсії за вислугу років 70 відсотками грошового забезпечення. Така практика обмеження розміру пенсії при перерахунку викликала численні звернення пенсіонерів до суду. Результатом таких звернень є постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.10.2019 по справі №240/54/18, якою встановлено, що при перерахунку пенсії змінною величиною є лише розмір грошового забезпечення, натомість відсоткове значення розміру основної пенсії, яке обчислювалося при її призначенні відповідно до наявної у позивача вислуги років, є незмінним [4]. Але Верховний Суд не є законодавчим органом, а його рішення є тільки зразком при вирішенні типових справ і не можуть змінювати чи доповнювати закон. Тому нами пропонується доповнення Закону України «Про Національну поліцію» нормою про те, що обмеження гарантій соціального і правового захисту працівників органів внутрішніх справ не допускається при прийнятті законів та підзаконних актів, а також при прийнятті рішень правозастосовними органами держави.

У свою чергу, стаття 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» передбачає, що пенсії за вислугу років поліцейським підлягають перерахунку у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення у порядку та розмірах, передбачених Кабінетом Міністрів України. Причому перерахунок пенсій особам начальницького і

рядового складу органів внутрішніх справ України, які мають право на пенсійне забезпечення або одержують пенсію на умовах цього Закону, здійснюється з урахуванням видів грошового забезпечення, щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій у розмірах, встановлених законодавством для поліцейських. На цей час діє Порядок проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2008р. №45 [5]. Цей нормативний акт є чинним, але до нього внесено багато змін та доповнень. Згідно вищезазначеного Переліку подальші перерахунки пенсій здійснюються з урахуванням таких видів грошового забезпечення, як посадовий оклад, оклад за військовим (спеціальним) званням та відсоткова надбавка за вислугу років на момент виникнення права на перерахунок пенсії за відповідною або аналогічною посадою та військовим (спеціальним) званням. Тобто не передбачається врахування щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавок, доплат, підвищень) та премій. Така норма підзаконного акту суперечить статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» та повинна бути скасована.

Таким чином, вважаємо, що з метою реалізації основної функції поліцейських, а саме захисту основоположних конституційних прав і свобод людини і громадянина, необхідним є створення дієвого підґрунтя для пенсійного забезпечення працівників поліції, а саме необхідно розробити новий порядок перерахунку призначених пенсій, який відповідатиме Конституції України та гарантуватиме надійне пенсійне забезпечення. Застарілі нормативні акти, які містять спірні положення, мають колізії, не відповідають Конституції України та реаліям сьогодення підлягають скасуванню.

Література:

1. Про національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року №580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
2. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов економічного зростання в Україні: Закон України від 27.03.2014 року №1166 – VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 20-21. Ст.745.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.10.2019 по справі №240/54/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85174587>. (дата звернення 28.09.2020).
5. Порядок проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2008р. №45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45-2008-%D0%BF> (дата звернення 28.09.2020).

СІМЕЙНА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ ЯК ПРИКЛАД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Бочек О.І.,
*науковий співробітник НДІ проблем
правового та організаційного забезпечення
діяльності Міністерства ДНДІ МВС України*

Соціальна політика, традиційно займається найнасушнішими для людей питаннями, – їх життєзабезпеченням, соціально-трудовами відносинами, захистом прав населення в умовах ринкової економіки та завжди була найчутливішим місцем політики будь-якої держави, індикатором його

стабільності. Однією з кращих в світі систем соціального забезпечення вважається система, створена у Франції. Це є результатом, перш за все, тривалого історичного розвитку, в ході якого Франція завоювала репутацію своєрідної країни-лабораторії, де вперше випробовувалися нові форми державного устрою, висловлювалися нові ідеї та намічалися нові шляхи суспільного розвитку. Багато важливих подій французької історії мали не тільки національне, але загальноєвропейське, а іноді і світове значення.

Соціальна система Франції формувалася протягом сотні років під впливом різних соціальних, економічних і політичних чинників. Розвиток системи соціального захисту в сусідніх країнах, зокрема, в Німеччині і Великобританії, також зіграло важливу роль. Сьогодні французька система соціального забезпечення являє собою розгалужену мережу соціальних програм, які захищають, в принципі, все французьке населення, і надає йому цілу гаму різних допомог.

На даний час система соціального захисту у Франції є надзвичайно складною структурою, яка об'єднує понад 20 організацій, кожна з яких займається внесками, відрахуваннями, що йдуть на підтримку різних соціальних програм. Пільги, що надаються системою соціального забезпечення Франції, поширюються на всіх жителів країни, і всі, працюючі французи платять внески в національну систему соціального забезпечення. Слід підкреслити, що саме гроші платників податків є основним джерелом фінансування системи соціального забезпечення у Франції. Встановлена сума внеску вираховується роботодавцем із заробітної плати працівника і фіксується в його платіжній відомості. Французька система соціального забезпечення є обов'язковою і, серед іншого, вирішує проблеми, що виникають у зв'язку з виходом на пенсію, безробіттям, отриманням допомоги по лінії національної охорони здоров'я та виплата сімейної допомоги, на які має право кожен громадянин, мешканець Франції [1].

Французьку сімейну політику можна визнати однією з кращих і успішних в світі. Країна, яка здійснила так званий другий демографічний перехід,

протягом останніх двох десятиліть демонструє зростання народжуваності. У 2019 році сумарний коефіцієнт народжуваності (СКР) склав 1,8 дитини на одну жінку, відповідно Франція займає 145 місце в світі у рейтингу загального коефіцієнту народжуваності (у порівнянні Україна з коефіцієнтом 1,4 займає 169 місце) [2]. Завдяки збалансованій системі соціальної підтримки сімей з дітьми та політиці, спрямованій на зростання зайнятості і доходів населення, показники народжуваності у Франції стабільно збільшуються.

В основі сімейної політики Франції лежать три головних концептуальних підходи:

1. Політика повинна бути сімейною, тобто спрямованою на сім'ю, а не на її окремих членів. Тому всі податкові пільги і соціальні заходи носять сімейний характер.

2. Політика повинна бути універсальною – допомога повинна надаватися всім сім'ям з дітьми. Половина всіх виплат сімейної допомоги не пов'язані з рівнем доходів сім'ї.

3. Політика повинна бути соціальною. Поява дитини не має різко знижувати рівень життя сім'ї. Існують додаткові заходи підтримки бідних сімей з дітьми, безкоштовна дошкільна і шкільна освіта, що дозволяє всім сім'ям дати своїм дітям приблизно однаковий соціальний старт [3].

Всі види соціальної підтримки сімей можна розділити на 5 груп, кожна з яких покликана вирішувати свої специфічні завдання:

1. Сімейна допомога та допомога при народженні дитини: допомога при народженні або усиновленні дитини; базова допомога на дитину до 3 років; сімейна допомога, яка виплачується сім'ям при народженні другої і більше дитини, розмір якої залежить від віку дитини та до досягнення 16 років; додаткова сімейна допомога для сімей з 3 і більше дітей від 3 до 21 року; додаткова допомога вільного вибору форми догляду за дитиною до 6 років (у випадку запрошення няні для догляду за дитиною, перебування дітей в мікрояслях); додаткова сімейна допомога на випадок, коли один з батьків повністю або

частково залишає роботу для догляду за дитиною (розмір залежить від кількості дітей, максимальний строк – 3 роки); допомога при підготовці до школи дітей віком від 6 до 18 років (виплачується в серпні кожного року для купівлі необхідних для навчання речей); допомога у випадку часткового зменшення професійної загрузки у зв'язку з хворобою дитини або його інвалідністю, а також допомога на ліки, у випадку якщо їх вартість перевищує певну суму; допомога сімейної підтримки (матерям-одиначкам у випадку, якщо дитина не була визнана батьком, а також батькам, які взяли на виховання сироту); допомога у випадку невиконання аліментів; допомога на виховання дитини-інваліда до 20 років.

2. Допомога активної солідарності: програма направлена на соціальну інтеграцію неблагополучних громадян і сімей в економічному і соціальному плані (допомога в пошуку роботи, підвищення кваліфікації тощо).
3. Житлові субсидії та інші види допомоги, пов'язані з житлом;
4. Пільги по податкам для подружжя та сімей з дітьми: сімейна політика Франції направлена на підтримку подружжя, усіх форм, що досягається зниженням податку на кожного з подружжя у випадку сумісного проживання, а також в подальшому при появі дітей.
5. Пенсійні пільги: страхування пенсії для домогосподарок з дітьми; страхування пенсії одного з батьків, який відійшов від виконання професійної діяльності для догляду за дитиною-інвалідом або інвалідом дорослим; нараховують додатково 10% до пенсії жінці, яка виховала 3 дітей та 5% додається за кожну наступну дитину [3].

Однією з цілей сімейної політики є надання допомоги батькам в тому, щоб вони могли успішно поєднувати виховання дітей і професійну зайнятість. Саме тому вельми значні суми, що надаються в якості соціальної допомоги на малолітніх дітей, призначені для того, щоб або зменшити витрати сім'ї на няню,

або дати батькам можливість самим забезпечити нагляд за дітьми. Демографічне становище Франції характеризується так званим «парадоксом народжуваності»: поєднанням досить високих показників народжуваності в порівнянні з іншими європейськими країнами і високого рівня економічної активності матерів. Цей парадокс пояснюється особливостями французької сімейної політики, відмінної від політики інших європейських країн в цій сфері. Наявність якісної безкоштовної системи догляду за дітьми дозволяє більш 80% французенок у віці від 25 до 39 років (найбільш ймовірний вік дітонародження) працювати повний робочий день. Таким чином, відносно високі показники народжуваності у Франції можна, принаймні частково, віднести на рахунок французької сімейної політики. Майже 60% дітей молодше шести років ростуть в сім'ях з двома працюючими батькам.

Для Франції характерна наявність розвиненої системи інструментів сімейної політики, яка стала результатом тривалої еволюції, в ході якої вводилися і удосконалювалися різні заходи державної сімейної політики і форми сімейної допомоги. З цієї точки зору сімейна політика Франції багато в чому може служити прикладом для інших країн.

Зважаючи на вищевикладене, вбачається доцільним та перспективним для України наступні рішення в області сімейної політики:

1. Сформувати розвинуту систему сімейної допомоги та виплат, які суттєво знизять ризик потрапляння в бідність при народженні дитини (це витрати від вагітності (багато жінок потребують фінансової допомоги для збереження вагітності, в той час як вона фізично не може працювати) до витрат необхідних речей для навчання тощо).
2. Сформувати розвинуту систему послуг по догляду за дітьми до 3-х років, в тому числі поза структури дошкільної освіти.

Література

1. Комарова Н.С. Особенности социальной политики Франции: опыт для России. URL: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/31902/1/srbu_2015_46.pdf

2. Демографія. URL:
<https://knoema.ru/atlas/ranks#%D0%94%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F>
3. Семейная политика Франции: возможности применения успешного опыта в России // Институт научно-общественной экспертизы. – М.: ООО «М-Студио», 2012. – 48 с.

ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНИХ ПРОТРЕБ ЖІНОК У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Ангеленюк А.-М.Ю.

Державний науково-дослідний інститут

МВС України, кандидат юридичних наук

В умовах реформування системи правоохоронних органів України, в тому числі системи МВС важливим залишається захист соціальних потреб жінок як більш вразливої категорії суспільства у часи перехідного періоду. Діяльність щодо забезпечення вказаного вище захисту у Україні базується на Конституції України від як основного закону, яка визначає людину, її права та свободи як найвищу цінність у державі [1], а також нормах національного законодавства, зокрема Закону України «**Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків**» від 08.09.2005 [2].

Соціальні потреби є виразом об'єктивних закономірностей розвитку тих чи інших сфер життєдіяльності людини і суспільства. Умови, які оточують людину, не тільки породжують потреби, але і створюють можливості для їх задоволення [3, с. 40-41].

Під соціальними потребами розуміють те, що ми потребуємо в трудовій діяльності, соціально-економічній активності, духовній культурі, тобто у всьому, що є продуктом суспільного життя.

Для ефективного захисту соціальних потреб жінок, слід періодично проводити моніторинг ситуаційних змін та їх особливостей, враховуючи аспекти гендерної складової, що актуально під час реформування системи правоохоронних органів в Україні на сьогодні.

Враховуючи наведене слід визначити основні соціальні потреби жінок, зокрема у Національній поліції України (далі – НПУ). Так, враховуючи гендерно-правову складову, можна визначити наступні соціальні потреби жінок, які є основними:

1. гідна оплата праці на рівні з чоловіками (отримання зарплати, преміювання);
2. безпечні та сприятливі для здоров'я умови праці (різні нормативи здачі фізичної підготовки щодо окремих посадових категорій (слідчі, оперативні працівники, патрульні, спецпідрозділи) ;
3. соціальна захищеність (отримання додаткових відпусток, нарахування вихідної допомоги при звільненні);
4. сприятливі соціально-трудові відносини;
5. рівні можливості доступу до підвищення кваліфікації з метою освітньо-професійного зростання (нормативне забезпечення щодо підвищення кваліфікації);
6. надання рівних можливостей побудови службової кар'єри, самореалізації, визнанні професійної діяльності.

З метою покращення ефективності захисту соціальних потреб жінок у НПУ ефективним видається проведення оцінювання впливу того чи іншого явища на стан забезпечення конкретної соціальної потреби.

Для проведення такої оцінки, а також з метою покращення її ефективності, Міністерство соціальної політики України наказом

14.04.2020 № 257 затвердило Методичні рекомендації щодо оцінювання гендерного впливу галузевих реформ[1], що складені відповідно підпункту 2 пункту 1 завдань і заходів з виконання Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, яка затверджена постановою № 273 Кабінету Міністрів України від 11.04.2018.

Методичними рекомендаціями визначено алгоритм оцінювання ймовірних та/ або наявних результатів/ наслідків реалізації галузевої реформи на становище різних соціальних груп жінок і чоловіків. Іншим центральним органам виконавчої влади, рекомендовано застосовувати, зазначені рекомендації під час оцінювання гендерного впливу галузевих реформ.

Ефективність політики у сфері соціального захисту необхідно оцінювати, що безперечно потребує розроблення відповідних методичних підходів та уточнення індикаторів для розрахунку відповідних показників.

Індикатори оцінювання ефективності соціальної політики можна умовно розділяють на дві групи – кількісні та якісні [2, с. 91].

Основним джерелом інформації, що може бути використана для оцінювання кількісних індикаторів є офіційні дані служби статистики. Якісні індикатори визначаються на підставі опитувань населення щодо їх оцінки ефективності окремих напрямків регіональної політики та їх впливу на рівень задоволення певної групи потреб.

Таким чином, оцінивши ситуацію щодо захисту соціальних потреб жінок у НПУ за допомогою алгоритму наданому Міністерством соціальної політики України, може провадитись наступна діяльність у НПУ щодо планування та безпосереднього впровадження заходів такого захисту.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96–ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96–вр/print>

2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15/print>
3. Єрмакова Т. Г. Реалізація соціальних потреб студентства у сфері освіти в Україні. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2018. Т. 21. № 7. С. 38-43.
4. Методичні рекомендації щодо оцінювання гендерного впливу галузевих реформ, затверджені наказом Міністерства соціальної політики України від 14.04.2020 № 257 URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/5701.html?PrintVersion>
5. Риндзак О.Т. Оцінювання ефективності соціальних програм соціологічними методами. *Демографія та соціальна економіка*, 2013, №1(19). С. 89-99.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Хованова Д.О.,

*курсант 4-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Юніна Марина Петрівн,

*доцент кафедри цивільного
права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Добросовісне виконання завдань покладених на працівників Національної поліції забезпечується не лише морально-вольовими якостями, такими як:

дисциплінованість, відповідальність, неупередженість, але й вчасним та повним надходженням заробітної плати, заходами соціального захисту. Зазначені заходи мають компенсувати труднощі пов'язані з ненормованим графіком роботи, мінімізувати корупційні правопорушення в діяльності поліцейських та захищати у випадку соціальних та професійних ризиків. Закон України «Про Національну поліцію» закріплює основні положення соціального захисту поліцейських[1].

Прослідкувавши за динамікою законодавчих змін в Україні, можна дійти висновку, що вектор розвитку спрямований на Європейські стандарти. Тому, існує необхідність проаналізувати нормативно-правові акти, які забезпечують соціально-правовий захист працівників поліції зарубіжних країн та порівняти з реальним рівнем соціального захисту в Україні, з метою залучення позитивного досвіду у вітчизняну практику.

Для повного та об'єктивного дослідження обраної теми необхідно окреслити поняття «соціальний захист», адже його широко використовують у міжнародних правових актах та зарубіжному законодавстві. Так, відомий американський економіст П. Спікер[4, с. 34], визначив соціальний захист, як систему соціальних послуг, що акумулюють та розповсюджують конкретні ресурси споживачам через спеціально створені установи. До системи соціальних послуг вчений відніс: соціальне забезпечення, житлові програми, охорону здоров'я, соціальну роботу, освіту, тобто не лише матеріальну допомогу, але й повне соціальне обслуговування.

У цій роботі особливу увагу ми приділимо пенсійному забезпеченню співробітників поліції, адже в Україні є проблеми із забезпеченням фінансування цієї галузі, через збільшенням соціальних виплат та кількісним зростанням осіб похилого віку. Аналізуючи зарубіжні нормативно-правові акти, ми дійшли висновку, що строк служби, пенсійний вік, наявність спеціального пенсійного режиму у кожній країні диференційований та регулюється країнами в залежно від конкретної економічної ситуації та середньої тривалості життя громадян.

Пенсійні системи таких розвинених країн, як Великобританія, Німеччина, Італія, Швейцарія, Латвія, Польща мають характерні риси, а саме: розвиток багаторівневої, як правило, три рівневої системи пенсійного забезпечення; обов'язкова наявність державної системи пенсійного забезпечення, що гарантує працівникам соціальну захищеність; функціонування приватних систем пенсійного забезпечення, які дають змогу капіталізувати засоби для інвестицій, а також здійснювати економічне стимулювання праці; обов'язковий характер виплат страхових внесків; залежність розміру пенсії від заробітної плати й страхового стажу [3, с. 60–61].

На нашу думку, заслуговує на увагу підхід до встановлення права на пенсію у правоохоронців США. Так, право на 100% пенсію настає у такої категорії осіб після 35 років служби. Під час звільнення працівник отримує одноразову виплату у розмірі \$12,000. Існує ймовірність виходу на 50% пенсію після 20 років служби [2, с. 3]. Такий диференційований підхід, із нашої точки зору, є виваженим та таким, що дає змогу врахувати кожен конкретну життєву ситуацію.

Отже, у цій роботі ми проаналізували системи забезпечення соціального захисту працівників поліції таких зарубіжних країн, як: США, Великобританія, Німеччина, Італія, Швейцарія, Латвія, Польща. За результатами аналізу виділили позитивний досвід зазначених країн у сфері пенсійного забезпечення поліцейських.

Література

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 05.10.2020 року).
2. Ладика Ю. В. Порівняльний аналіз забезпечення та реалізації соціальних гарантій працівників Національної поліції: зарубіжний та національний досвід //Приватне та публічне право. – 2017. – №. 1. – С. 45-49.

3. Оклеї І.В. Правове регулювання пенсійного забезпечення та надання соціальних послуг в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування / І.О. Оклеї: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. –Харків. – 2008. – 227 с
4. Спікер П. Соціальна політика: теми та підходи //К.: Фенікс. – 2000. – С. 95.

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ: МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Колесник Вікторія Анатоліївна

*науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем
правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства
Державного науково-дослідного інституту МВС України*

У нинішніх умовах в Україні упорядкування суспільних відносин за допомогою права і сукупності правових засобів набуває неабиякого значення, оскільки право виступає в якості стабілізуючого, заспокійливого фактору із регулятивною функцією. Спосіб регулювання визначається з огляду на: належне забезпечення національних інтересів, завдань і принципів політики, закріплених у Конституції та законодавстві України; членство в міжнародних організаціях та об'єднаннях; правову культуру суспільства, а також діючі принципи збереження власного суверенітету або взятих зобов'язань із дотриманням умов міжнародних договорів. Як наслідок, регулювання відбувається за допомогою права і комплексу правових засобів на національному (внутрішньодержавному) та на міжнародному рівнях. Указаний механізм дозволяє задовольняти інтереси суб'єктів права, забезпечувати досягнення соціально корисних цілей, які, у свою чергу, можуть бути різними,

але зводяться до одного – справедливого упорядкування суспільних відносин. Тому упорядкування суспільних відносин повинно відбуватися із обов'язковим дотриманням прав і свобод людини.

У сфері забезпечення прав людини більшість міжнародних документів містять принципи гарантування прав і свобод без дискримінації – всі люди рівні. Дані норми закріплено у положенні Загальної декларації з прав людини прийнятої та проголошеної резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 10 грудня 1948 року (далі – Загальна декларація з прав людини). У якій передбачено, що кожний працюючий має

право на справедливу і задовільну винагороду, яка забезпечує гідне людини існування, її самої та її сім'ї, і яка в разі необхідності доповнюється іншими засобами соціального забезпечення. А також закріплено, що кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави тощо [1, стст. 22, 23, 24]. Зазначені принципи прописані і в інших міжнародних документів, що свідчить про їх фундаментальність.

У наш час значна частка порушень прав людини відбувається у процесі трудових правовідносин. З метою вирішення більшості проблемних питань пов'язаних із трудовою діяльністю на міжнародній арені успішно працює Міжнародна організація праці (далі – МОП). У преамбулі Декларації про цілі та завдання Міжнародної організації праці та принципів її діяльності, зазначені основоположні принципи цієї організації. Саме такі регули (правила) створюють необхідні умови для підтримання балансу інтересів у тих країнах, де зростає економіка, але темпи її зростання недостатні для забезпечення рівності, соціального прогресу та ліквідації бідності. Метою Міжнародної організації праці є процес об'єднання вказаних цілей, що характеризують основи її

діяльності в єдину систему, стержнем якої стала концепція достойної праці, як інструмент подолання бідності, справедливого розподілення результатів праці та поліпшення умов, забезпечення соціальної інтеграції в глобальну економіку.

Міжнародна організація праці працює у тісній взаємодії з урядами, профспілками та організаціями роботодавців для забезпечення соціальної стабільності, всеосяжності економічного зростання та конкуренції. У результаті значна увага приділяється забезпеченню справедливих доходів, безпеки на робочому місці, ефективному соціальному захисту, перспективам розвитку і соціальній інтеграції, вільному вираженню інтересів, рівним можливостям для всіх. Свою співпрацю з тристоронніми партнерами МОП будує на основі програм гідної праці. Це дозволяє зосереджувати свою роботу в країнах відповідно до пріоритетів і завдань погоджених із урядом, організаціями роботодавців та профспілок. Пріоритети та завдання направлені на створення таких сприятливих умов праці, які б забезпечували високий рівень працездатності працюючих.

Під час трудового процесу існує вірогідність виникнення непорозумінь, унаслідок різниці позицій сприйняття ситуації. І щоб вони не переросли в конфлікт проводяться в колективі переговори. Метою яких є спільний пошук вирішення мирним шляхом суперечок шляхом укладання угод із певного (проблемного) питання, досягнення такого результату, яким усі сторони були б задоволені. Ухвалюються взаємовигідні рішення, найбільш прийнятні в даній ситуації у вигляді укладання угоди, координації спільної діяльності різних організацій, підприємств, установ, фірм, підприємств.

У Рекомендаціях МОП щодо сприяння колективним переговорам № 163 зазначається, що у країнах, де колективні перемовини проводяться на кількох рівнях, сторони, які ведуть перемовини, повинні забезпечувати координацію між цими рівнями. У той же час, при потребі належить уживати відповідних до національних умов заходів, щоб колективні перемовини могли проходити на будь-якому рівні, зокрема на рівні установи, підприємства, галузі діяльності чи

промисловості або на регіональному чи національному рівнях. Також Конвенцією про сприяння колективним переговорам 1981 року № 154 закріплено, що переговори проводяться з метою: визначення умов праці й зайнятості; та (або) регулювання відносин між роботодавцями й працівниками; та/або регулювання відносин між роботодавцями чи їхніми організаціями та організацією чи організаціями працівників [2, ст. 2].

У таких випадках «організаціями працівників» виступають профспілкові організації (профспілки). Вказані профспілки об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їхньої професійної (трудової) діяльності (навчання), створюються без попереднього дозволу на основі вільного вибору їхніх членів та рівноправності. Діяльність профспілок регламентуються актами, як міжнародних організацій: Міжнародної організації праці (Конвенція про сприяння колективним переговорам 1981 року № 154; Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності № 100; Рекомендація щодо сприяння колективним переговорам № 163), Організації Об'єднаних Націй (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права) тощо, так і законодавством України (Конституція України; Кодекс законів про працю України; Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»; Закон України «Про об'єднання громадян») та іншими нормативно-правовими актами, прийнятих відповідно до них.

У перелічених документах прописано право брати участь від імені працівників у процесі укладання та контролю за виконанням колективних договорів, генеральної, галузевих, регіональних угод. Оскільки змістом таких договорів і угод є умови оплати праці, робочого часу, відпочинку, соціально-економічного забезпечення, умови охорони праці та інші додаткові гарантії та соціально-побутові пільги, профспілки мають можливість захистити від свавілля і своїх членів.

Поряд із цими профспілки наділені ще іншими повноваженнями й правами: у питаннях пенсійного, медичного, соціального та житлового

забезпечення, що в сукупності дають неймовірно могутній інструментарій аби на практиці реалізувати положення Конституції України, зокрема, про те, що кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом.

Актуальність регулювання соціально-трудових відносин проявляється у перетворені норм міжнародного права на норми внутрішньодержавного законодавства шляхом їх ратифікації. Таким чином забезпечується захист працівника, як суб'єкта трудового права, та дотримання його прав.

Література

1. Організація Об'єднаних Націй. Декларація. Міжнародний документ від 10.12.1948: Загальна декларація з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 12.07.2020).
2. Міжнародна організація праці. Конвенція. Міжнародний документ від 19.06.1981: Конвенція про сприяння колективним переговорам 1981 року № 154. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_006#Text (дата звернення: 02.09.2020).

ПРАВО НА БЕЗОПЛАТНИЙ ПРОЇЗД У ГРОМАДСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ ДЛЯ СПІВРОБІТНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Дзедзицький Анатолій Дмитрович

курсант 4 курсу факультету №2

ДЮІ МВС України

Науковий керівник:

викладач кафедри СД та ПП

факультету №2 ДЮІ МВС України

Коротков Євгеній Павлович

Актуальним питанням соціального захисту поліцейських є забезпечення права на безоплатне користування громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення під час виконання покладених на нього обов'язків.

Право на безоплатний проїзд поліцейськими нерозривно пов'язане з наступними нормами національного законодавства: пункт 7 частини 10 статті 62 Закону України «Про Національну поліцію», а саме: «під час виконання поліцейських повноважень користується безоплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом», а також пункту 8 частини 146 Постанови КМУ «Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту»: «автомобільний перевізник зобов'язаний... здійснювати перевезення пасажирів з квитками і пасажирів, яким згідно із законодавством надано пільги щодо плати за проїзд».[1,2]

Слід зазначити, що проблема безоплатного проїзду поліцейськими є нагальною, про що свідчать приклади відмови у вищезазначеному праві працівниками громадського транспорту. Аргументи працівників транспорту базуються на наступних тезисах: поліцейський працює робочий день, а отже до

8 години ранку та після 18 години вечора (за розповсюдженим часом робочого дня) він не може користуватися своїм правом на пільговий проїзд, адже не виконує службові обов'язки; органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування не надають перевізникам, які здійснюють пільгові перевезення пасажирів та перевезення пасажирів за регульованими тарифами, компенсацію відповідно до Закону.

Законодавство містить контраргументи на вищезазначені тези. Для першого аргументу відповідь міститься у Закону України «Про Національну поліцію» статті 91: «Особливий характер служби в поліції містить такі спеціальні умови для певних категорій поліцейських: службу у святкові та вихідні дні; службу позмінно; службу з нерівномірним графіком; службу в нічний час», також у статті 12 вищезазначеного Закону: «Поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського. Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня», таким чином Законодавець поклав виконання на поліцейського його службових обов'язків безперервно, а отже у будь-який час поліцейський має право на безоплатний проїзд у громадському транспорті.[1,2]

Щодо другого тезису недобросовісних перевізників є відповідь у Законі України «Про автомобільний транспорт», а саме у статті 29. Засади діяльності автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на договірних умовах: «...Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надати перевізникам, які здійснюють пільгові перевезення пасажирів та перевезення пасажирів за регульованими тарифами, компенсацію відповідно до закону» та статті 31. Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, із органами виконавчої влади та органами місцевого

самоврядування: «відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування міських, приміських та міжміських із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування визначаються договором про організацію перевезень пасажирів на автобусному маршруті загального користування, у якому встановлюються: ...розмір компенсації витрат автомобільного перевізника внаслідок перевезення пільгових пасажирів та регулювання тарифів, механізм їх виплати». Отже, перевізник, при укладенні договору з органом місцевого самоврядування, повинен визначитись з компенсацією витрат на пільгові категорії громадян, а у разі невиконання відповідним органом зобов'язань – звернутись до суду, але це не є підставою для нехтування Законом та відмови у пільговому проїзді поліцейському.[1,2]

Також слід нагадати порядок оскарження безпідставної відмови від передбаченого законом пільгового перевезення поліцейського: дізнатися найменування перевізника, його контактні дані; прізвище, ім'я та по батькові водія; записати номер транспортного засобу; час, маршрут, а також придбати квиток, зберегти його, а у разі звернення до суду необхідна наявність свідків. Також за захистом порушеного права на пільговий проїзд в міському або приміському транспорті можна звернутись до поліції та до територіального управління Державної служби України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека).[3]

Таким чином, ми визначились з нормативною базою, яка регулює безоплатний проїзд працівників поліції, розглянули проблемні питання при реалізації права на безоплатний проїзд, а також розібрали механізм отримання компенсації за порушене право.

Література

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n1064> (дата звернення: 13.09.2020);

2. Про автомобільний транспорт : Закон України від 23 лют. 2006 р. № 2344-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text> (дата звернення: 13.09.2020);
3. Право на пільговий проїзд у громадському транспорті Веб-сайт WikiLegalAid. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/> (дата звернення: 13.09.2020).

АКТУАЛНІ ПИТАННЯ ЖИТЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Шаповалова К.І.

*Національна академія внутрішніх справ
ад'юнкт кафедри поліцейського права*

За незначний період з моменту запровадження поліцейської реформи в Україні, урядом було вжито низку заходів з метою покращення соціального забезпечення співробітників Національної поліції. Особливої уваги заслуговує впровадження новацій у сфері житлового забезпечення.

Відповідно до положень статті 96 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейські забезпечуються житлом на підставах і в порядку, визначених житловим законодавством. Поліцейським, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов, житлова площа надається в першочерговому порядку. Окрім того, згідно даного Закону поліцейським та членам їхніх сімей можуть надаватися житлові приміщення в гуртожитках та службові житлові приміщення в порядку і на умовах, визначених житловим законодавством. Поліцейські, які перебувають на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, під час звільнення зі служби в поліції за станом здоров'я, за віком, у зв'язку із скороченням штату залишаються на цьому обліку до одержання житла з державного житлового

фонду до настання визначених законом підстав для зняття із зазначеного обліку. Керівники органів поліції мають право виплачувати поліцейським, які не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму, компенсацію за найм у розмірі і порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

Статтею 47 Основного Закону закріплено право кожного на житло, яке полягає у створенні державою таких умов, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону.

В контексті досліджуваного питання важко переоцінити значення рівня забезпечення житлом співробітників державних інституцій. На сьогодні значна частина охоронців закону потребують поліпшення житлових умов.

Важливим кроком на шляху до вирішення «житлового питання» співробітників Національної поліції стало прийняття Кабінетом Міністрів України постанови «Про затвердження Порядку забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу» від 14 листопада 2018 р. № 1201, положеннями якої передбачено механізм забезпечення ДІУ поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу та компенсації частини лізингових платежів за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством.

Так, відповідно до цієї постанови, забезпечення житлом на умовах фінансового лізингу – отримання від ДІУ житла у платне користування з подальшим переходом права власності на це житло за умови повного виконання зобов'язань за договором фінансового лізингу.

Запропонований механізм забезпечення житлом безперечно може стати одним із дійсно дієвих способів покращення соціального становища поліціантів, а також мотиваційним стимулом до довгострокової служби в органах Національної поліції. Водночас, на нашу думку відправні точки, покладені в основу даної соціальної програми потребують доопрацювання та більш детальної уваги законотворців. Насамперед, це стосується розширення переліку об'єктів житлового фонду, що можуть бути передані у платне користування. Відповідно до пункту другого даного порядку, житло – квартира в житловому будинку, прийнятому в установленому порядку в експлуатацію, призначена та придатна для постійного проживання та в якій виконані всі передбачені проектною документацією роботи згідно з будівельними нормами, стандартами і правилами. Отже, поліцейський має право отримати на умовах лізингу виключно квартиру в житловому будинку. Виникає закономірне питання, чому у визначення поняття «житло» не входять приватні житлові будинки, а також земельні ділянки земель житлового фонду для подальшого будівництва таких будинків. Оскільки більша кількість населення України, і відповідно більшість кількості співробітників Національної поліції проживають у приміських територіях, селищах міського типу та селах.

На основі викладеного вище дійшли обґрунтованих висновків, що одним із пріоритетних напрямків реформування сфери соціального забезпечення працівників Національної поліції має бути реалізація основоположного для людини, закріпленого конституцією права на житло.

Таким чином, в ході дослідження порушеної тематики нами було проаналізовано сучасний стан правового регулювання, окреслено основні проблемні питання та запропоновано оптимальні шляхи їх вирішення, що у свою чергу, потребують поглибленого вивчення та є платформою для більш детальних наукових розробок.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року (редакція від 01 січня 2020 року)//Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4320>

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII (редакція від 03 липня 2020 року)//Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
3. Порядок забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу (затверджений постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу» від 14 листопада 2018 р. № 1201)// Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-2018-%D0%BF#Text>

ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ЯК ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ

*Мелех Любомира Володимирівна
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри господарсько-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ*

За своєю природою сучасна система соціального захисту населення є закономірним відображенням таких глобалізаційних тенденцій суспільного розвитку, як пріоритетність загальнолюдських цінностей, соціалізація економіки, утвердження високих стандартів якості життя та перманентне підвищення рівня людського розвитку, інтелектуалізація виробництва. Відносно України, то за період відновлення її державності та ринкової

трансформації економіки вітчизняна система соціального захисту зазнала кардинальних змін, пов'язаних насамперед з її характером, джерелами фінансування соціальних витрат та механізмами отримання соціальних допомог і виплат,

Наднаціональний характер соціального захисту набуває принаймні двох форм, таких як наднаціональний перерозподіл доходів і наднаціональне правове регулювання. Однією з форм наднаціонального соціального захисту є міжнародний перерозподіл доходів. На субглобальному рівні цей принцип ефективний у Європейському Союзі, коли фонди цієї та інших організацій забезпечують певний рівень підтримки бідніших регіонів за рахунок заможніших.

Найбільш вагомими подіями в процесі формування нової системи соціального захисту було прийняття програми житлових субсидій (1996 р.), допомоги малозабезпеченим сім'ям (2000 р.), а також формування системи державного соціального страхування. Програма житлових субсидій стала першою соціальною програмою, розробленою на засадах адресності, тобто з використанням механізму перевірки доходів (матеріального становища) домогосподарства-претендента. Програма спрямована на допомогу населенню щодо оплати житлово-комунальних послуг та палива в умовах значного зростання тарифів. Основним результатом програми було зупинення зростання заборгованості населення по оплаті житлово-комунальних послуг.

Закон про прожитковий мінімум (основний державний соціальний стандарт) прийнято у 1999 р. Згідно з ним прожитковий мінімум застосовується для встановлення розмірів мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії за віком, визначення розмірів соціальної допомоги, допомоги сім'ям з дітьми, допомоги по безробіттю, а також стипендій та інших соціальних виплат з огляду на вимоги Конституції України [1, с. 7].

Але досить довго мінімальна заробітна плата, мінімальна пенсія та більшість соціальних виплат були нижче за прожитковий мінімум. У 2000 р. ухвалено Закон про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям.

Згідно з його положеннями впроваджено другу адресну програму (після програми житлових субсидій), надання підтримки за якою залежить від доходу сім'ї та передбачає його перевірку. У Законі зазначено, що він «спрямований на реалізацію конституційних гарантій права громадян на соціальний захист – забезпечення рівня життя не нижчого від прожиткового мінімуму» [2, с. 37].

Згідно з чинним законодавством, а саме ст. 46 Конституції України, громадяни мають право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом [1, с. 10].

Так, Міжнародна організація праці (далі – МОП) визначає поняття соціального захисту як загальну базову соціальну підтримку всім громадянам незалежно від внесків або тривалості їх трудового стажу. Конвенція МОП 1952 р. та наступні міжнародні трудові норми містять дев'ять основних складових соціального захисту, таких як медична допомога, допомога внаслідок хвороби, допомога по безробіттю, у зв'язку з народженням дитини, допомога сім'ям з дітьми, внаслідок виробничого травматизму і професійного захворювання, за інвалідністю, за віком, у разі втрати годувальника.

Тобто наявне широке трактування соціального захисту як соціальної підтримки, яка надається всьому населенню, метою якої є соціальна безпека.

У вітчизняній літературі поняття соціального захисту трактується по-різному. На думку Н. Болотіної, соціальний захист – це діяльність держави, спрямована на забезпечення, формування й розвиток повноцінної особистості, виявлення й нейтралізацію негативних факторів, що впливають на неї [7, с. 36].

В. Москаленко зазначає, що соціальний захист – це система заходів і відповідних інститутів, призначених для забезпечення нормального існування людини, підвищення рівня задоволення її соціальних потреб, якості життя та перспектив [12].

Як комплекс заходів, спрямованих на підвищення добробуту та якості життя населення, визначений законодавчо, трактують соціальний захист В.

Базилевич, В. Москаленко, О. Палій, В. Скуратівський, П. Шевчук та інші науковці.

Розкриття та тлумачення поняття «соціальний захист» є досить дискусійним і неоднозначним у колі науковців. Наявні дослідження, що присвячені системі соціального захисту населення, або не містять визначення об'єкта, вважаючи його загальновідомим, або ж дають одне чи кілька визначень без обґрунтування доцільності їх вживання.

На мій погляд, такий підхід до проведення досліджень є вимушеним із огляду на новизну категорії «соціальний захист населення» і є першопричиною неефективної соціальної політики. Водночас дослідженню саме сутності соціального захисту населення приділяється менше уваги в роботах, але відомо, що він справляє значний прямий вплив на розвиток правової держави та підприємництва.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996р. №254 к/96 ВР.
URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
2. Bonilla G.A., Gruat J.V. Social Protection: A Life Cycle Continuum Investment For Social Justice, Poverty Reduction And Sustainable Development. Geneva: International Labour Office, 2003. 57 p.
3. Болотіна Н. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять. *Право України*. 2000. № 4. С. 28-36.
4. Москаленко В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави. *Наукові записки*. 2003. Т. 21. С. 38-42.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПЕНСІЙНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ РЕГУЛЯТОРІВ З РІШЕННЯМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Кадала В.В.

*Донецький юридичний інститут МВС України,
Завідувач кафедри цивільного та господарського права,
кандидат юридичних наук, доцент*

На даний час в Україні доволі гостро стоїть питання пенсійного забезпечення осіб, які досягли відповідного віку. Зазначення проблема виступає базовим напрямком досліджень багатьох науковців, політиків та фахівців, які виконують функціональні обов'язки в пенсійних установах країни

Законодавець постійно оновлює окремі позиції пенсійних правових регуляторів, котрі практично не несуть суттєвих позитивних змін в процесі пенсійного забезпечення населення країни. Проте слід віддати належне останнім пропозиціям законодавця, котрі передбаченні в Проекті Закону про внесення змін до Закону України "Про пенсійне забезпечення" щодо приведення його норм у відповідність до рішення Конституційного Суду України від 23 січня 2020 року № 1-р/2020 [1] стосовно скасування збільшення пенсійного віку для виходу на пенсію за віком на пільгових умовах та на пенсію за вислугу років. Зазначений законодавчий акт було включено до рубрики законопроектів, які присвячено питанням соціальної політики.

У пункту 1 зазначеного правового регулятора законодавець звертає увагу на те, що Конституційний Суд України визнав неконституційними положення, якими було передбачено поетапне збільшення пенсійного віку для окремих категорій осіб. Таке твердження було підкріплено Великою палатою Конституційного Суду України, яка ухвалила Рішення у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності

Конституції України (конституційності) окремих положень розділу I, пункту 2 розділу III «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» від 2 березня 2015 року N 213-VIII [2]

Варто зазначити, цим Рішенням Конституційний Суд України визнав неконституційними положення, якими передбачено підвищення пенсійного віку для окремих категорій осіб. У даному випадку законодавець звернувся за роз'ясненням до Конституційного Суду України з питання поетапного збільшення на 5 років віку для виходу на пенсію на пільгових умовах з урахуванням відповідного стажу роботи та на пенсію за вислугу років для працівників, визначених в нормах Закону N 213[2].

Позиція законодавця полягала в тому, щоб фахівці Конституційного Суду України дали своє тлумачення відповідності затвердженого положення Конституції України. Позитивним моментом в рішенні зазначеної проблеми стало деталізоване пояснення фахівцями Конституційного Суду України власного рішення, яке полягало в наступному «... працівники, які працювали в шкідливих умовах, і погоджувалися на таку працю через можливість отримання окремих пільг, мали об'єктивні очікування, що у них є право виходу на пенсію на умовах, визначених Законом України "Про пенсійне забезпечення" від 5 листопада 1991 року N 1788–XII [3]»

Виходячи з існуючих положень пенсійного законодавства, визначаючи їх відповідність окремим положенням Конституції України фахівці Конституційного Суду звернули увагу на пільгові сегменти в нарахуванні пенсійних виплат. За їх правовою позицією на пільгових умовах мають право на пенсію за віком, незалежно від місця останньої роботи наступні працівники::

1. працівники, зайняті повний робочий день на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, – за списком N 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації

- робочих місць: чоловіки (після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначених роботах), а також жінки (після досягнення 45 років і при стажі роботи не менше 15 років, з них не менше 7 років 6 місяців на зазначених роботах);
2. працівникам, які мають не менше половини стажу роботи із особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, пенсії на пільгових умовах призначаються із зменшенням віку, передбаченого статтею 12 цього Закону, на 1 рік за кожний повний рік такої роботи чоловікам і на 1 рік 4 місяці – жінкам;
  3. працівники, зайняті повний робочий день на інших роботах із шкідливими і важкими умовами праці, – за списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць.

Таким чином, взаємозв'язок правових пенсійних регуляторів проявляється через можливість законодавця звернутися за тлумаченням і роз'ясненням окремих правових положень на відповідність Конституції України. Такий підхід забезпечує підвищення рівня якісного змісту окремих статей пенсійних правових інструментів. У майбутньому законодавцю доцільно посилити співпрацю з фахівцями Конституційного суду України.

Література

1. Про пенсійне забезпечення" щодо приведення його норм у відповідність до рішення Конституційного Суду України: Проект Закону України від 23 січня 2020 року № 1-р/2020: URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67992
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення: Закону України від 2 березня 2015 року N 213-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-19>

3. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 року N 1788–XII. URL: <https://docs.dtkk.ua/doc/1788-12?page=3>

ОКРЕСЛЕННЯ КЛЮЧОВИХ СЕГМЕНТІВ СУТНІСНОГО ЗМІСТУ ДЕФІНІЦІЇ «ПОДАТКОВА СОЦІАЛЬНА ПІЛЬГА»

Гузенко О.П.

*Донецький юридичний інститут МВС України,
доцент кафедри цивільного та господарського права,
кандидат економічних наук, доцент*

На сьогодні досить гостро постає питання збалансованості та доцільності надання існуючих видів пільг, можливості їх оптимізації та гармонізації з метою мінімізації необґрунтованих витрат з бюджету й удосконалення системи оподаткування в країні. Безумовно адаптація податкових соціальних пільг можлива за умови існування соціальної держави. Поняття «соціальна держава» характеризує одну зі сторін розвиненої держави, яку в цілому варто розглядати як демократичну, соціальну, правову державу, тобто державу, в якій принцип демократичної правової державності (народовладдя, верховенство права, примат прав і свобод людини, формальна рівність громадян) та принцип соціальної державності не лише взаємодоповнюють, а й взаємно збагачують один одного. Проте адаптування податкової соціальної пільги неможливо без розуміння сутності її змісту.

Чисельні наукові праці, які присвячені проблемі податкових соціальних пільг підкреслюють актуальність та сучасність обраного напрямку дослідження. До складу науковців, котрі переймалися зазначеною проблемою варто віднести В. Борейко, Л. Духновська, Л. Задорожня, Т. Кізима, А. Кулай,

Н. Левченко, І. Луніна, А. Морозов, Є. Носова, В. Помулева, О. Рябчук та інші[1].

Дослідженнями доведено, головними інструментами соціальної політики країни виступають гарантований державою мінімальний розмір оплати праці, державна підтримка сім'ї, осіб з особливими потребами, материнства, дитинства, людей похилого віку. Важливу роль у цьому процесі, зазначає **В.Е Федосова** [1], відіграють різного роду податкові соціальні пільги, які встановлюються для окремих категорій осіб.

Слід зазначити, Р. Кондратьєв [2] запропонував під пільгами розуміти «...правомірне полегшення положення суб'єкта, що дає йому змогу задовольнити свої інтереси». Науковець стверджує, що саме пільги знаходять свій прояв у наданні додаткових, особливих прав (переваг) та встановлюються, як правило, на невизначений час компетентним владним органом з метою посилення певного захисту визначеного кола осіб, поглиблення задоволення їхніх економічних, матеріальних, а в широкому розумінні – соціальних інтересів. В свою чергу **В. Довбиш** [3] стверджує, що пільги можна розглядати певною соціальною мірою, яка відображає панівні у суспільній правосвідомості блага та цінності.

Повертаючись до предмету обраного дослідження зазначимо, що у більшості випадків податкова пільга представляє собою законодавчо закріплене повне або часткове звільнення юридичних і фізичних осіб від сплати податків та інших обов'язкових платежів, що надається з метою стимулювання розвитку підприємництва і зацікавлення товаровиробників у випуску суспільно необхідної продукції, забезпечення соціального захисту населення тощо

Крім того, згідно з Податковим кодексом України [4] як понятійна категорія «податкова пільга» за сутнісною характеристикою представляє собою «...передбачене податковим і митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав, визначених цим

Кодексом». При цьому зі змісту пункту 169.1 статті 169 Податкового кодексу України випливає, що податкова соціальна пільга є правом платника податку на зменшення у певному розмірі суми загального місячного оподатковуваного доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді заробітної плати.

У своїй праці А.Соколовська та І.Луніна [5] під податковою пільгою пропонують розуміти «...передбачене і регламентоване нормами податкового законодавства відхилення від нормативних вимог оподаткування, що відбувається у формі повного або часткового звільнення платників податку від його сплати з метою полегшення податкового тягаря».

Тоді як Т. Паєнтко [6] вважає що це «...надана платнику можливість зменшення суми податку або збору, що підлягає сплаті, за наявності підстав, встановлених актами податкового законодавства». Натомість С. І. Гречана [7] зазначає, що податкова пільга за сутнісною характеристикою визначається як «...встановлена законом складова частина системи оподаткування, яка забезпечує фінансово-економічне стимулювання підприємницької діяльності платника податків шляхом полегшення тягарю податкових зобов'язань».

На погляд Жебчук Л.Л [8] податкова пільга представлена звільненням платника податків від нарахування і сплати податку чи сплата ним податку в меншому розмірі за наявності підстав, визначених законодавством певної країни. Науковець вважає, що таке звільнення має на меті декілька завдань. До них можна віднести:

- надання умовно-фінансової допомоги для підтримки вразливих верст населення (соціальна спрямованість);
- стимулювання економічного зростання суб'єкта господарювання за рахунок надання йому можливості накопичення обігових коштів для подальшого інвестування (економічна спрямованість);
- надання преференцій для економічної підтримки виробництва, яке дає змогу реалізувати функцію збалансованості інтересів (протекціонізм).

Таким чином, у більшості випадків податкова пільга представляє собою законодавчо закріплене повне або часткове звільнення юридичних і фізичних

осіб від сплати податків та інших обов'язкових платежів, що надається з метою стимулювання розвитку підприємництва і зацікавлення товаровиробників у випуску суспільно необхідної продукції, забезпечення соціального захисту населення тощо. Сучасність потребує постійного оновлення підходу до формування тієї системи податкових соціальних пільг, яка забезпечує можливість адаптації новацій в діяльності суб'єктів господарювання різних ланок економіки.

Література

1. Федосова В.Е. Податкова соціальна пільга в системі податкових преференцій під час оподаткування доходів фізичних осіб. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. С. 81-83.
2. Кондратьєв Р. Соціальна держава в теоретично - правових і філософських дослідженнях. Право України. 2005. № 2. С. 81-84.
3. Довбиш В. Податкова соціальна пільга як чинник становлення соціальної держави та засіб імплементації *acquis communautaire* в законодавство України. Підприємство, господарство і Право. 2019. №2. С. 146 – 150.
4. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 року № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст. 112
5. Соколовська А., Луніна І. Визначення категорії «податкова пільга» та його практичне значення. Економіка України. 2005. №9. С.21–30
6. Паєнтко Т. Шляхи оптимізації пільг у новаціях податкової системи. Вісник НАЛД НК. 2014. № 4. С. 18–24
7. Гречана С. І. Податкові стимули розвитку підприємств у сучасних умовах. Бізнес Інформ. 2012. № 9. С. 244 – 249.
8. Лютий І., Осецька Д. Соціальні пріоритети фіскальної політики в посткризовий період. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2014. № 1 (154). С. 28–33

9. Жебчук Л.Л. Удосконалення пільгового механізму системи оподаткування доходів населення. Науковий вісник Чернівецького університету. 2014. Випуск 717. Економіка 133-135

**ВИПЛАТА ОДНОРАЗОВОЇ ГРОШОВОЇ ДОПОМОГИ
ПОЛІЦЕЙСЬКИМ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПОРАНЕННЯМ
ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ**

Таран О. С.

*Прикарпатський факультет Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

Ботук В. В.

*Прикарпатський факультет Національної академії
внутрішніх справ, курсант 4 курсу*

У сучасних умовах розвиток правової держави та підтримка правопорядку в країні неможливі без належного рівня соціального забезпечення працівників органів Національної поліції України. Постійний напружений характер праці поліцейських, ненормованість їх робочого часу, високий ризик небезпеки під час виконання службових обов'язків, зокрема у разі їх участі в операції об'єднаних сил, обумовлюють актуальність вивчення сучасного стану виплати одноразової грошової допомоги на випадок поранення під час виконання службових обов'язків.

В статті 3 Конституції України відповідно до Загальної декларації прав і свобод людини, закріплено положення, відповідно до якого людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Базовим нормативно-правовим актом в системі правового регулювання соціального захисту поліцейських, в тому числі у випадку поранення під час виконання службових обов'язків, є Закон України «Про Національну поліцію»

від 02.07.2015 року. З метою забезпечення виконання повноважень, покладених на поліцію, статтею 62 цього Закону передбачено гарантії професійної діяльності поліцейського, зокрема держава гарантує поліцейському право на отримання соціального і правового захисту [1].

Одним із основних заходів соціального захисту поліцейських у зв'язку із пораненням під час виконання службових обов'язків є виплата одноразової грошової допомоги відповідно до статті 97 Закону України «Про Національну поліцію». При цьому одноразова грошова допомога визначається законодавцем як соціальна виплата, гарантована допомога з боку держави, яка призначається і виплачується особам, які за Законом мають право на її отримання.

З аналізу положень частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» випливає, що підставами для призначення і виплати одноразової грошової допомоги поліцейським є: смерть (загибель) поліцейського (пункти 1, 2); визначення поліцейському інвалідності після його звільнення з поліції (пункти 3, 4); часткова втрата поліцейським працездатності без визначення його інвалідності та без звільнення (пункти 5, 6).

Поранення під час виконання службових обов'язків може зумовити настання кожної із наведених вище підстав виплати одноразової грошової допомоги поліцейському. При цьому важливе значення має дотримання усіх необхідних передумов для отримання одноразової грошової виплати, зокрема: 1) визначення поліцейському інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час виконання ним службових обов'язків; 2) визначення поліцейському інвалідності протягом шести місяців після його звільнення з поліції; 3) звільнення поліцейського з поліції з причин поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманих під час виконання ним службових обов'язків.

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою С.А.Зінченка щодо відповідності Конституції України

(конституційності) положень пункту 3 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» лише наявність усіх цих трьох передумов у сукупності дозволяє поліцейському отримати одноразову грошову допомогу у випадку поранення під час виконання службових обов'язків [2]. Слід звернути увагу також на те, що у наведеному судовому рішенні Конституційний Суд України визначив відсутність дискримінаційної складової при встановленні законодавцем прямої залежності між підставою звільнення з поліції (поранення під час служби) із отриманням одноразової грошової виплати.

На практиці важливе значення має момент визначення поліцейському інвалідності, адже одноразова грошова допомога може бути виплачена поліцейському лише якщо інвалідність встановлена не пізніше 6 місяців після звільнення зі служби. Наприклад, при розгляді цивільної справи Тернопільським міськрайонним судом Тернопільської області за позовом Головного управління Національної поліції про стягнення помилково виплаченої одноразової грошової допомоги в сумі 112000 гривень, виплата допомоги оспорювалась у зв'язку із тим, що інвалідність поліцейському була встановлена під час служби, а не після звільнення із складу Національної поліції України. У задоволенні позову Головного управління Національної поліції в Тернопільській області суд відмовив, оскільки те, що визначення інвалідності внаслідок захворювання мало місце під час проходження служби в поліції, а не після звільнення з поліції протягом шести місяців, не свідчить про наявність рахункової помилки з боку позивача чи недобросовісності з боку набувача (відповідача) [3]. Судом встановлено, що підставою отримання одноразової грошової допомоги був належно оформлений висновок медичної комісії, тому не має підстав вважати виплату допомоги помилковою.

Отже, у зв'язку із пораненням під час виконання службових обов'язків, поліцейському гарантується право на отримання одноразової грошової допомоги. Для реалізації цього права повинно бути дотримано обов'язково три основні передумови, зокрема: визначення поліцейському інвалідності внаслідок поранення, отриманого під час виконання ним службових обов'язків;

встановлення інвалідності протягом шести місяців після звільнення з поліції; звільнення поліцейського з поліції з причин поранення.

Література

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 06.10.2020)
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою С.А.Зінченка щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 3 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» від 22 квітня 2020 р., судова справа № 3-326/2019(7846/19). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va03p710-20#Text> (дата звернення: 06.10.2020)
3. Рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 11 квітня 2018 р., судова справа № 607/649/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73436912> (дата звернення: 06.10.2020)
4. Pro Natsionalnu politsiiu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (data zvernennia: 06.10.2020)
5. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinoiu skarhoiu S. A. Zinchenka shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen punktu 3 chastyny pershoi statti 97 Zakonu Ukrainy «Pro Natsionalnu politsiiu» vid 22 kvitnia 2020 r., sudova sprava № 3-326/2019(7846/19). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va03p710-20#Text> (data zvernennia: 06.10.2020)
6. Rishennia Ternopilskoho miskraionnoho sudu Ternopilskoi oblasti vid 11 kvitnia 2018 r., sudova sprava № 607/649/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73436912> (data zvernennia: 06.10.2020)

Борщак Станіслав Геннадійович
курсант 406 н.в. факультету №1
Донецького юридичного інституту МВС України
Науковий керівник: **Коротков Євгеній Павлович**
викладач кафедри СД та ПП
факультету №1 (м.Маріуполь) ДЮІ МВС України

Питання соціального захисту поліцейського ,регламентується розділом ІХ «Соціальний захист поліцейських», а саме статтями 91-104 ЗУ «Про Національну поліцію» а саме:

- Стаття 91. Службовий час і час відпочинку поліцейських;
- Стаття 92. Відпустки поліцейських;
- Стаття 93. Обчислення тривалості відпусток поліцейських;
- Стаття 94. Грошове забезпечення поліцейських;
- Стаття 95. Медичне забезпечення поліцейських;
- Стаття 96. Житлове забезпечення поліцейських;
- Стаття 97. Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського;
- Стаття 98. Особи, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги;
- Стаття 99. Розміри одноразової грошової допомоги;
- Стаття 100. Призначення одноразової грошової допомоги;
- Стаття 101. Підстави, за яких призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються;
- Стаття 102. Пенсійне забезпечення поліцейських;
- Стаття 103. Навчання дітей поліцейських;
- Стаття 104. Захист прав та законних інтересів працівників поліції. [1].

Отже, розглянемо статтю 102 «Пенсійне забезпечення поліцейських». Пенсійне забезпечення поліцейських та виплата одноразової грошової допомоги після звільнення їх зі служби в поліції здійснюються в порядку та на умовах, визначених Законом України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб".

Стаття 1 закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» регламентує, що особи офіцерського складу, прапорщики і мічмани, військовослужбовці надстрокової служби та військової служби за контрактом, особи, які мають право на пенсію за цим Законом при наявності встановленої цим Законом вислуги на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Службі судової охорони і в державній пожежній охороні, службі в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, в органах і підрозділах цивільного захисту, податкової міліції, Державної кримінально-виконавчої служби України мають право на довічну пенсію за вислугу років [2].

Актуальною проблематикою постає питання про підняття пенсійного віку. Побічним фактором може також виступати ненормований графік роботи і призводить до бажання звільнення зі служби, і в кінцевому етапі не доходження їх до вислуги років як поліцейського. Якщо проаналізувати статистику з 2016 року то виходить що на день звільнення мають вислугу років:

1. з 1 жовтня 2016 року по 30 вересня 2017 року та на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки і більше;
2. з 1 жовтня 2017 року по 30 вересня 2018 року та на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки та 6 місяців і більше;
3. з 1 жовтня 2018 року по 30 вересня 2019 року та на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки і більше;
4. з 1 жовтня 2019 року по 30 вересня 2020 року та на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки та 6 місяців і більше;

5. з 1 жовтня 2020 року або після цієї дати і на день звільнення мають вислугу 25 календарних років і більше. [3].

Отже, питання соціального захисту поліцейського визначається законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» та розділом IX «Соціальний захист поліцейських», ЗУ «Про Національну поліцію». Я вважаю, що рішенням цього питання, буде не підняття вислуги років, і потребою визначитися с кінцевим, загальним строком виходу на пенсію для осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб.

Література

1. Відомості Верховної Ради України. Закон України «Про Національну» поліцію. веб-сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>(дата звернення: 05.10.2020);
2. Відомості Верховної Ради України. Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» : веб-сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>(дата звернення: 05.10.2020);
3. Пенсійне забезпечення: веб-сайт URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100003426-zmini-v-pensynomu-zabezpechenni-politseyskikh> (дата звернення: 06.10.2020).

**АКТУАЛЬНІСТЬ І ПОТРІБНІСТЬ НАДАННЯ ОДНОРАЗОВОЇ
НАТУРАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ «ПАКУНОК МАЛЮКА» ПРИ
НАРОДЖЕННІ ДИТИНИ**

Мельничук С.М.

*Прикарпатський факультет (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент
Євтодъєв Р.Є.*

*Прикарпатський факультет (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ,
студент 31 навчальної групи*

Громадяни України, в сім'ях яких виховуються та проживають неповнолітні діти, мають право на державну допомогу, різновидом якої є допомога при народженні дитини. Цей вид допомоги з боку держави є важливим з огляду на соціально-економічні показники добробуту сімей в Україні. В конституційних положеннях зазначається, що державою охороняється сім'я, дитинство, материнство і батьківство. А основними цілями державної сімейної політики має бути забезпечення сприятливих умов для всебічного розвитку сім'ї та її членів, найповнішої реалізації сім'єю своїх функцій і поліпшення її життєвого рівня, підвищення ролі сім'ї як основи суспільства [1]. Разом з тим реалії, які свідчать про незахищеність молодих сімей, недостатній рівень їх фінансових можливостей, та існуюча демографічна ситуація в Україні актуалізують питання пов'язані з обраною для дослідження тематикою.

Слід зазначити, що 30 вересня 2020 року Верховна Рада України ухвалила закон «Про внесення змін до Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" щодо надання при народженні дитини одноразової натуральної допомоги "пакунок малюка"» [2]. І такі дії є на часі. Однак розглянемо деякі аспекти цієї проблематики, зокрема позиції щодо потрібності надання «пакунка малюка» при народженні дитини.

Так, вважається, що у великих містах нашої держави людина, яка має стабільну зарплату і всі потрібні соціальні блага, має і можливість забезпечити свою новонароджену дитину усім необхідним для її повноцінного розвитку.

При цьому надається й допомога держави при народженні першої та кожної наступної дитини у розмірі 41280 гривень. Виплата допомоги здійснюється одноразово у сумі 10320 гривень, решта суми допомоги виплачується протягом наступних 36 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Враховуючи зазначене висловлюються позиції стосовно того, що можливо і непотрібно нашій країні витратити додаткові кошти на забезпечення населення такою соціальною допомогою як «пакунок малюка», так як держава вже надає достатньо задля цього. Таку конструктивну позицію має Міністерство соціальної політики, яке досі наполягає на економії на соціальному забезпеченні громадян, та пропонує витратити на всі необхідні речі для маленької дитини з грошей, які надає держава при народженні першої та кожної наступної дитини, та нехтує можливістю країни закупити речі, які первинно-необхідні батькам та в першу чергу їх дитині.

А також наявні і повністю протилежні судження, за якими соціальна допомога є необхідною, тому що багатьом сім'ям в Україні не мають можливості мати дитину через те, що їх фінансовий стан нижче задовільного й спричинений багатьма факторами, такими як брак робочих місць, криза, війна, втрата свого місця проживання. Так, «пакунок малюка» не змінить фінансове положення таких сімей, але він є необхідним, де мати або батько відсутній, багатодітних сімей, і ще в безліч випадків, в яких «пакунок малюка» буде так званим стартом обов'язкових речей, які потрібні дитині на першому році її життя [3, с. 356-452].

Постає питання чи взагалі придбають всі потрібні речі, які надає «пакунок малюка», батьки новонародженої дитини, можливо навіть не знаючи, що взагалі потрібно мати дитині, коли держава вже подбала за це. Вважаємо, що в цьому аспекті «пакунок малюка» є життєво необхідною допомогою для будь-якої сім'ї з будь-яким соціальним статусом. А перелік дитячих товарів для комплектування одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» при народженні дитини має тільки цільові речі для новонароджених, про що

свідчить перелік дитячих товарів для комплектування одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» при народженні дитини [4]. Тому можна виключити твердження про нераціональне використання державних коштів на покупку речей з цього переліку, який повністю забезпечує на перший час всіма необхідними речами сім'ю [5, с. 200-208].

Декі автори вважають, що потрібно залишити можливість відмовитись від соціальної допомоги «пакунок малюка» або надати можливість узгоджувати з батьками потрібність деяких речей по переліку дитячих товарів для комплектування одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» задля раціонального використання наявних ресурсів у державі, через існування сімей чиє фінансове положення дозволяє мати все необхідне для першого року життя новонародженої дитини [6, с. 90-110].

Попри різні погляди на проблему, все ж таки актуальною є й можливість отримувати «пакунок малюка» грошовими виплатами, які йдуть з розрахункової вартості всього «пакунку малюка». Аргументувати таку точку зору можна тим, що багато осіб мають за мету народити дитину за ради здобуття незаконного збагачення саме через соціальні виплати. Заборонивши обирати особам форму, в якій вони зможуть отримати «пакунок малюка», держава забезпечить у сто відсотковому випадку новонароджену дитину первинно-необхідними речами, навіть якщо основну соціальну виплату батьки цієї дитини витратять не за призначенням.

Література

1. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996р. № 254к/96ВР. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96
2. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України № 2811-ХІІ від 21.11.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>
3. Горлач М.І. Політологія: наука про політику [підручник для студ. вищ. навч. закл.]. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 840 с.
4. Про внесення змін до Переліку дитячих товарів для комплектування одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» при народженні

дитини: Наказ Міністерства соціальної політики України від 03.07.2019 № 1035. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0785-19#Text>

5. Хаустова В.Є., Омельченко О.І. Соціальна політика в регіонах України. Київ: Інжек, 2017. 428 с.
6. Скуратівський В.А. Основи соціальної політики: навч. посіб. Київ: МАУП, 2016. 200 с.
7. Konstytutsiia Ukrainy: Konstytutsiia, Zakon vid 28.06.1996r. № 254k/96VR. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96
8. Pro derzhavnu dopomohu simiam z ditmy: Zakon Ukrainy № 2811-XII vid 21.11.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>
9. Horlach M.I. Politolohiia: nauka pro polityku [pidruchnyk dlia stud. vyshch. navch. zakl.]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2016. 840 s.
10. Pro vnesennia zmin do Pereliku dytiachykh tovariv dlia komplektuvannia odnorazovoi naturalnoi dopomohy «pakunok maliuka» pry narodzhenni dytyny: Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 03.07.2019 № 1035. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0785-19#Text>
11. Khaustova V.Ie., Omelchenko O.I. Sotsialna polityka v rehionakh Ukrainy. Kyiv: Inzhhek, 2017. 428 s.
12. Skurativskyi V.A. Osnovy sotsialnoi polityky: navch. posib. Kyiv: MAUP, 2016. 200 s.

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ І ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ

Снігур О. О., викладач

Лубенець Д. В., студент

Криворізький коледж економіки та управління

ДВНЗ «Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана»

Поняття соціальної політики на сьогодні широко використовується в практиці державного управління, застосовується в офіційних документах, виступає предметом досить широких наукових дискусій, причому сутність та його зміст у різних дослідників досить сильно відрізняються. Отже, сучасну соціальну політику пропонується розглядати як системну єдність двох взаємозалежних і взаємодоповнюючих напрямів дій: соціального розвитку і соціального захисту.

Проблеми визначення соціальної політики та механізму підвищення її ефективності вивчалися такими вченими як: Калашнікова С.В., Лібанова Є.М., Макарова О.В., Моторнюк У. І., Скуратівський В.А. та ін.

Соціальна політика є важливою складовою внутрішньої політики держави, вплив якої у соціальній та економічній політиці нерозривний, оскільки реалізація соціальних заходів залежить від стабільності функціонування економічної системи. Політика економічного зростання істотно посилює державу, відтак зміцнення держави сутнісно впливає на розвиток соціальної сфери [1].

Аналіз історичного розвитку людської цивілізації свідчить, що індивідуальні потреби, добробут, економічна та соціальна безпека як окремої людини, особистості, так і цілих спільнот, формуються не ізольовано від соціального середовища, а в певній системі поглядів, почуттів, цінностей та уявлень, які реалізуються за реальних суспільних відносин та діяльності відповідних політичних інститутів. Одним із основних предметів вивчення та засобом реалізації процесів соціального буття є соціальна політика – як суспільний феномен, так і вид практичної діяльності людства [2].

Тривале накопичення теоретичного та практичного досвіду трансформаційних перетворень зумовило еволюцію поглядів на сутність соціального розвитку, захисні функції держави, принципи і методи формування та реалізації її соціальної політики.

Вирішення проблем, пов'язаних із соціальною сферою, є прерогативою держави як у стабільній, так і в перехідній економіці. Функціонування соціальної сфери як підсистеми національної економіки, пов'язаної із забезпеченням життєдіяльності суспільства, тісно пов'язане з концепціями держави добробуту і соціальної політики. Соціально-економічні фактори (ідеологія, традиції, рівень економічного розвитку тощо) суттєво впливають на спосіб побудови держави і сутність її соціальної політики.

До цього часу термінопоняття соціальної політики не є уніфікованим. Беремо до уваги сформоване європейськими вченими поняття «політика», що означає певний курс або метод дії, обраний з огляду на наявні альтернативи та умови і спрямовується на прийняття теперішніх або майбутніх рішень. Отже, робимо припущення: соціальна політика ґрунтується на соціальних цілях і альтернативах [3].

Доведено, що соціальна політика асоціюється з державним забезпеченням певних базових соціальних послуг (медичні і соціальні послуги, пенсійне і житлове забезпечення, освіта, працевлаштування тощо), спрямованих на підвищення соціального добробуту, тобто добробуту всіх членів суспільства. Проте аналогічно концепції держави добробуту, до соціальної політики можна також включати деякі послуги, що покращують добробут суспільства (транспортні, телекомунікаційні тощо), і навіть економічну політику та державне регулювання, спрямовані на покращення умов життя [4].

Сучасний етап розвитку економіки та суспільства ставить принципово нові завдання в області соціальної політики та соціального розвитку держави. Ключова характеристика даного етапу – зміна ролі людини в системі факторів виробництва. Людина становиться в центр соціально-економічної системи, стає

не лише об'єктом соціальної політики, а більшою мірою – суб'єктом. В той же час, відбувається переосмислення соціальних функцій держави.

Перерозподіл через бюджет більшої або меншої частки продукту на користь тих, хто потребує, набуває другорядного значення. Ключова ж функція держави як суб'єкту соціальної політики полягає у формуванні соціально-економічного середовища, яке сприяє активній самореалізації кожного члена суспільства в економічній сфері, що гарантує достатній рівень стабільності та можливості розвитку.

Література

1. Токарський Т. До проблем соціальної політики в Україні / Т.Токарський // Демократичне врядування: Науковий вісник. Електронне фахове видання. – 2017. – Вип. 18/19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk18_19/fail/Tokarskyj.pdf.
2. Юрчик Г.М. Генезис та еволюція соціальної політики / Г.М. Юрчик // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – Вип. 22. – С. 730-738.
3. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: [монографія] / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 244 с.
4. Моторнюк У.І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави / У.І. Моторнюк // Наукові записки. - 2016. – С. 23-26.

КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Котковський В. С.

Криворізький факультет Національного університету

«Одеська юридична академія»,

Більшість прав громадян України, які пов'язані з користуванням тими чи іншими пільгами, призначенням різноманітних соціальних виплат, а також отриманням соціальних послуг, належать до групи соціально-економічних прав людини. Отже, кожна держава, визначаючи свої стратегічні пріоритети, має обіцяти своїм громадянам лише ті матеріальні блага та соціальні гарантії, які здатна забезпечити в силу наявного рівня соціально-економічного розвитку [1].

Питанням конституційних гарантій соціальних прав і свобод громадян приділяли увагу такі українські вчені-конституціоналісти, як: В. В. Букач, А. В. Грабильніков, І. В. Дробуш, О. І. Кононенко, А. Ю. Олійник, П. М. Рабінович, В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, В. Л. Федоренко та інші.

Конституційні гарантії прав і свобод людини і громадянина – це об'єктивні умови і засоби, які забезпечують фактичну реалізацію та всебічну охорону прав і свобод особи. Практична реалізація конституційних прав і свобод забезпечується двома категоріями гарантій: загальними та юридичними.

Загальні гарантії прав і свобод людини і громадянина поділяються на: економічні (економічна свобода громадян та їх об'єднань, соціально орієнтована ринкова економіка) та політичні гарантії (право громадян на утворення політичних партій, заборона діяльності об'єднань лише в судовому порядку). Юридичні гарантії прав і свобод людини і громадянина встановлюються державою в Конституції та законах України [2].

Конституція України, наводячи основні характеристики держави, визначає Україну як соціальну державу [3], що передбачає її першочергову орієнтацію на забезпечення соціальних та економічних прав людини. Тим самим Україна як держава визнає себе відповідальною за економічне та соціальне благополуччя своїх громадян.

Відповідно до загальних конституційних засад, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні

найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [3].

Згідно з Основним Законом, ознаками України як соціальної держави є соціальна спрямованість економіки, а також закріплення та державні гарантії реалізації соціальних прав громадян. Це зобов'язує державу відповідним чином регулювати економічні процеси, встановлювати і застосовувати справедливі та ефективні форми перерозподілу суспільного доходу з метою забезпечення добробуту всіх громадян.

Окремі статті Конституції України містять положення, які закріплюють цілий комплекс загальновизнаних соціальних прав людини та специфічних соціальних гарантій з боку держави. Зокрема, згідно ст. 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист [3]. У формулюванні даного положення відчувається безперечний вплив міжнародних правових актів щодо прав людини, а саме: Загальна декларація прав людини (ст. 25) і Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (ст. 9). Крім того, права і свободи людини та громадянина, закріплені Конституцією України, є невичерпними, вони гарантуються і не можуть бути скасовані (ст. 22) [3].

Особливе місце в системі гарантій посідає Президент України, який згідно зі ст. 102 Конституції України є гарантом додержання Конституції України, прав і свобод людини. Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Правовою основою утворення та діяльності зазначеного органу є статті 55, 101 Конституції України, Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 року [4]. Важливим гарантом прав і свобод людини є Конституційний Суд України, який вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності органів державної влади та держави загалом. Держава відповідає

перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Також існує міжнародно-правовий механізм захисту прав і свобод людини, зокрема Європейський суд з прав людини, Верховний комісар ООН із заохочення захисту прав і свобод людини, Комісія з прав людини ООН та ін.

Таким чином, із прийняттям чинної Конституції України наша держава фактично визнала для себе пріоритетність соціальних та економічних прав людини у порівнянні з громадськими і політичними правами та свободами, а отже, взяла на себе додаткові зобов'язання щодо забезпечення економічного та соціального благополуччя своїх громадян. Запроваджені в Україні пільги, соціальні та компенсаційні виплати, а також соціальні послуги є формами реалізації права громадян на соціальний захист з боку держави, яке закріплене в Конституції України та впливає з міжнародно-правових зобов'язань держави.

Література

1. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. К.: Центр громадської експертизи, 2009. 104 с.
2. Конституційні гарантії захисту та практичного здійснення прав і свобод людини і громадянина <http://zolo.gov.ua/konsty-tutsijni-garantiyi-zahystu-ta-praktychnogo-zdijsnennya-prav-i-svobod-lyudyny-i-gromadyanyna>.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-В. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 20. ст.99.

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ ПРАВА НА ОСВІТУ

*Азаренко Т.І.,
Державний науково-дослідний
інститут МВС України*

Анексія Криму та збройний конфлікт на Сході України, що почалися навесні 2014 р., змусили українців покинути свої домівки, щоб уникнути збройних конфліктів та насильства. Незалежна Україна вперше зіткнулася з непередбачуваним та надзвичайно численним внутрішнім переміщенням, станом на 13 листопада 2017 р., за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, взято на облік 1504015 переселенців або 1225114 сімей з Донбасу і Криму [5]. Близько 60 % з усієї кількості переміщених осіб – це мало захищені верстви населення, серед яких діти, підлітки. Дана категорія осіб потребує захисту їх соціальних прав, серед яких право на освіту. Адже доступ до освіти є основоположним для розвитку, особливо для внутрішньо переміщених дітей, оскільки він забезпечує необхідне підґрунтя для подальшого працевлаштування чи уникнення економічної або сексуальної експлуатації в майбутньому [2;226]. Освіта також дуже важлива для інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в суспільство, вона надає їм змогу розвинути громадянську свідомість і зменшити свою залежність від держави [9].

До 2014 р. українським законодавством не було передбачено захист прав на освіту ВПО, адже така категорія населення, з яким світова громадськість стикається протягом багатьох років, в Україні з'явилася вперше. Тому першочергово було прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», відповідно якому, внутрішньо переміщені особи – це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка

перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. Ст. 7 Закону встановлює право на продовження здобуття певного освітнього рівня на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету або інших джерел фінансування. Ст. 9 даного Закону підтверджує право ВПО на влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади (НЗ). В ст.11 зазначено, що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах освіти і науки: створює умови для здобуття громадянами дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної освіти, професійно-технічної, вищої освіти з урахуванням відомостей щодо ВПО; координує діяльність органів управління освітою місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з метою забезпечення реалізації права на освіту ВПО; виконує інші функції в межах повноважень. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні НЗ державної форми власності [7].

Норми вище зазначеного Закону відповідають Конституції України, а саме ст.53, яка проголошує, що кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних НЗ на конкурсній основі або на контрактній основі в будь-якому закладі освіти [4].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» держава забезпечує дітям, зареєстрованим як внутрішньо переміщені особи, у тому числі дітям, які навчаються за денною формою навчання у закладах вищої освіти, – до закінчення навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, державну цільову підтримку для здобуття вищої освіти у державних та комунальних навчальних закладах [8].

Загальна декларація прав людини, ст.26; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, ст.13; Конвенція про права дитини, ст. 28 зазначають, що кожна людина має право на безоплатну обов'язкову освіту на початковому рівні. У Керівних принципах Організації Об'єднаних Націй з питання переміщення осіб всередині країни зазначено, що з метою забезпечення цього права для ВПО відповідні органи влади забезпечують здобуття такими особами, зокрема переміщеними дітьми, безкоштовної обов'язкової початкової освіти. Як тільки дозволять обставини, ВПО, незалежно від того, проживають вони в таборах чи ні, надається доступ до освітніх установ та установ для професійної підготовки.

Для реалізації цих прав створені: Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, освітній центр «Донбас – Україна», проект «Доступна освіта», та інші.

Отже, на законодавчому рівні право ВПО на освіту врегульовано, на практиці ж виникають певні питання. Отримати дане право може лише особа яка взята на облік. Через відсутність регулювання і фінансових ресурсів окремі приписи не виконуються місцевими і регіональними органами державної влади. Не визнання українськими НЗ дипломів і сертифікатів, виданих в анексованому Криму і в НЗ, розташованих на неконтрольованій території, для продовження навчання в Україні ВПО повинна отримати додатково диплом або сертифікат про певний рівень освіти, виданий установою на підконтрольній території.

Для заохочення молоді отримати освіту в Україні, необхідно скасувати взаємозв'язок взяття на облік і навчання, спросити процедуру отримання

додаткового диплома або сертифіката про певний рівень освіти, належно профінансувати на державному рівні навчання даних осіб.

Література

1. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]: закон України від 10 грудня 1984 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> - (дата звернення 03.10.2020).
2. Інститут Брукінгс, «Protecting Internally Displaced Persons: A Manual for Law and Policymakers», Brookings-Bern Project on Internal Displacement, 2008 р.
3. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс]: закон України від 20.11.2014р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua> - (дата звернення 01.10.2020).
4. Конституція України [Електронний ресурс]: закон України від 28 червня 1996 року – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> - (дата звернення 02.10.2020).
5. Міністерство соціальної політики України URL: <http://www.msp.gov.ua/news/14311.html> (дата звернення 02.10.2020).
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [Електронний ресурс]: закон України від 19.10.1973 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042 - (дата звернення 01.10.2020).
7. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс]: закон України від 20 жовтня 2014 року – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> - (дата звернення 02.10.2020).
8. Про освіту [Електронний ресурс]: закон України від 5 вересня 2017 року – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> - (дата звернення 03.10.2020).
9. Рекомендація ПАРЄ №1652(2004), «Організація освіти для біженців і внутрішньо переміщених осіб», 2березня 2004 року.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Роженко О. В.

*Донецький юридичний інститут МВС України,
кандидат економічних наук*

Соціальна сфера є найважливішою у житті кожного суспільства. Завдяки їй реалізуються усі потреби громадян у житлі, освіті, транспорті, зв'язку, медицині, тощо. Від успішності державної соціальної політики залежить рівень життя громадян та їх соціальне самопочуття. На сучасному етапі наша країна перебуває у кризовому фінансово-економічному становищі, що несе негативний відбиток на соціальному захисті населення і соціальній сфері взагалі і є обмежуючим фактором при реалізації соціальної політики. В умовах відсутності достатніх фінансових ресурсів держава повинна створити умови для самореалізації та самозабезпечення економічних суб'єктів, а також сформувати ефективну систему соціального захисту населення.

Законодавство про соціальні послуги ґрунтується на Конституції України і складається з Закону України «**Про соціальні послуги**», інших законів та нормативно-правових актів. У ст. 48 Конституції України закріплено визнання людини, її життя, здоров'я, честі і достоїнства, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю [1]. До числа найбільш суттєвих її особливостей потрібно віднести проголошення права на достойний життєвий рівень. **Законом України «Про соціальні послуги» визначено основні напрями державної політики у сфері надання соціальних послуг.**

У Законі України «**Про прожитковий мінімум**» визначено, що «...однією з основних форм соціального захисту виступає соціальна допомога, на рівень якої впливає прожитковий мінімум, що визначається вартісною величиною достатньою для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості» [2].

Значну роль у системі забезпечення соціального захисту населення відіграють соціальні фонди (це позабюджетні самостійні фінансові установи, некомерційні самоврядні організації). Грошові надходження фондів не перебувають у державній власності, не входять до складу державного та місцевих бюджетів і вилученню не підлягають, але держава відіграє велику роль у контролі за використанням цих коштів. Кошти фондів використовуються виключно у цільовому порядку, заборонено їх використання для комерційної діяльності.

Також важливий вплив на процес забезпечення соціального захисту населення варто віднести: санкції за порушення норм чинного законодавства у соціальній сфері (система штрафів, пеня); відшкодування матеріальної та моральної школи, завданої діяннями, які мають негативний вплив на соціальну безпеку; система пільг та податкових знижок тим підприємствам, які підвищують рівень соціального захисту своїх працівників; система грантів для організацій незалежно від форм власності, які пропонують проекти для підвищення рівня соціального захисту.

Можна погодитися із О. Новіковою [3], яка визначає, що критеріями досягнення соціальної безпеки є: реалізація конституційних соціальних гарантій; захищеність соціальних прав і свобод громадян на всій території країни; забезпечення стандартів гідного життя на всій території України та задоволення базових соціальних потреб населення незалежно від місця проживання; збалансований соціально-економічний розвиток регіонів країни; відсутність надмірних міжрегіональних диспропорцій у соціальному розвитку держави, зниження кількості регіонів з відставанням соціально-економічного розвитку від середнього по Україні рівня; низький рівень соціальної напруженості в суспільстві; відсутність соціально-політичного протистояння окремих регіонів України; довіра населення до загальнодержавних і регіональних органів влади та місцевого самоврядування.

Таким чином, однією з основних проблем з точки зору соціального захисту в Україні постає необхідність подолання бідності населення. Отже необхідно

розробити комплексну програму щодо забезпечення гідного рівня життя населення, яка буде включати в себе не лише підтримку найменш захищених верств населення а й створення умов для підвищення доходів працездатного населення України.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради*, 1996, № 30, ст. 141.
2. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999 № 966-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text>
3. Новікова О.Ф. Соціальна безпека в Україні: можливості людського розвитку: моногр. / О.Ф. Новікова; LAP Lambert Academic Publishing GmbH & Co. KG. - Saarbrucken, 2012. 172 с.

MECHANISM OF IMPLEMENTATION AND PROBLEMS OF SOCIAL PROTECTION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE

Horinova V.

National University Civil Defense of Ukraine, Kharkiv,

PhD of Science in Public Administration

Khmyrova A.

Національний університет

National University Civil Defense of Ukraine, Kharkiv,

PhD of Science in Public Administration

The main problems of internally displaced persons in Ukraine remain the suspension or refusal to accrue social benefits, inspections, and unclear procedures. According to public organizations that provide legal assistance to internally displaced persons, they also apply for legal assistance in recovering documents (passport, identification number, educational documents, title deeds to property), obtaining a certificate of an internally displaced person, receiving subsidies. [1,3].

Thus, it is difficult to estimate how many people suffer from problems with their registration as internally displaced persons or do not register for various reasons.

A careful analysis revealed that the two main problems faced by approximately 40% of internally displaced persons in their job search were low wages and the mismatch between vacancies and their education and occupation. Internally displaced persons say that employers often do not want to hire them and thus discriminate against the local population.

The issue of employment and housing is a serious challenge for internally displaced persons. In about 90% of cases, migrants from eastern Ukraine and Crimea live in the private sector (rented houses or apartments), for which they are forced to pay at their own expense, as state financial assistance cannot cover the full cost of rent. The state does not comply with the provisions of the legislation on providing migrants with free temporary housing in terms of payment for utilities, as established by the eighth paragraph of paragraph 1 of Art. 9 of the Law of Ukraine "On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons". And about 4% of internally displaced persons still live in compact settlements, which is a factor in slowing down their successful integration into the host community [4,6].

The government has not only faced numerous challenges in implementing an efficient and effective system of registration of internally displaced persons, but has also failed to make the data collected public. Until recently, no system has been set up to provide information on the characteristics of registered Internally Displaced Persons (age, gender, etc.) and no general profile of the displaced population has been prepared.

Due to the lack of proper functioning of the unified state registration system of internally displaced persons in the country, there is no information on the real number of migrants and their humanitarian, medical, socio-economic and other needs.

The state does not comply with the provisions of the legislation on providing these persons with free temporary housing subject to payment for utilities as established by paragraph eight of paragraph 1 of Article 9 of the Law of Ukraine «On Ensuring the Rights and Freedoms of Internally Displaced Persons» [5].

Having carefully studied the issues of social protection of internally displaced persons in the legal sphere, we can conclude that it is extremely necessary for the higher authorities of Ukraine to make changes at the legislative level, which in turn will greatly simplify the lives of internally displaced persons in Ukraine.

Summarizing all the above, it should be noted that there are a number of problems that necessitate the restoration and development of peace in the eastern territories, among which, in our opinion, it is appropriate to highlight such:

4. socio-political problems associated with the stratification of society through the differentiation of views on events taking place in the Donbass, the weakness of political institutions, disruption of state and local authorities, the inability to structure ties between political actors;

5. economic problems associated with the deepening of the crisis in the economy, the slowdown of economic reforms in our country, the delay of economic rehabilitation and the suspension of recovery measures, the destruction of intersectoral ties, tax evasion, depreciation of material and technical base domestic

enterprises operating in the uncontrolled territory, loss of export-import potential, destruction of transport infrastructure and blocking of transport interchanges;

6. social problems associated with the loss of labor potential, degradation of social institutions, socio-psychological trauma, deepening problems among vulnerable populations, the spread of unemployment and housing problems, insufficient food, medical services for families who lost their heads of household in due to military events, orphans or children from single-parent families, former combatants and disabled people who are unable to integrate into a competitive market;

7. problems related to rising unemployment, increasing poverty, the growth of informal groups, the deterioration of the social security system for internally displaced persons, and the declining capacity of the state to provide social services;

8. information problems related to the full-scale deployment of the information war in Donbass, blockades and the use of information technology to carry out manipulative measures, the spread of discord, fear, chaos, hatred, growing distrust of the central government;

9. environmental problems associated with significant deterioration of the environment, destruction of forest and nature protection zones, the impossibility of monitoring measures in the field of ecology, the presence of mined areas, the accumulation of debris from military construction and equipment, disruption of water supply and sewerage to settlements business entities;

10. problems related to the financing of measures to clear areas of mines, restoration of transport, railways and highways, restoration of the system of supply and disposal of water resources, medical facilities, elimination of the consequences of epidemiological phenomena, intensification of criminal and armed crimes.

The presence of a set of these problems leads to a low level of stability, unfavorable conditions for peace in the country, the presence of armed conflicts and military confrontation, which is accompanied by negative consequences for the country as a whole and uncontrolled territories in particular [2].

Thus, the situation with the realization of the rights and freedoms of internally displaced persons for six years in Ukraine remains extremely negative and needs to be addressed immediately.

Література

1. Bulets S. The right of internally displaced persons to medical care. Constitutional and legal academic studies. 2016. Vip. 1. P. 12-18.
2. Bovkun E. Acquisition, realization and termination of the legal status of an internally displaced person in Ukraine / EM Bovkun // Journal of Kyiv University of Law. – 2018. – № 4. – P. 66-69.
3. Three problems that are waiting to be solved in the first place / Kateryna Koba // Legal Bulletin of Ukraine. – 2019, May 17-23. (№ 20). – P. 8.
4. To simplify voting for internally displaced persons in all elections / Olena Romashkina // Voice of Ukraine. – 2019., Jan. 24. (№ 15). – P. 2.
5. On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons: Law of Ukraine № 1706-VII of 20.10.2014 (as amended on 20.04.2017). URL.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
6. On approval of the Comprehensive State Program on Support, Social Adaptation and Reintegration of Ukrainian Citizens Relocated from the Temporarily Occupied Territories of Ukraine and Areas of the Anti-Terrorist Operation to Other Regions of Ukraine for the Period up to 2017: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (as amended on 11.05.2017). URL.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-%D0%BF/page>.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Панкова Дар'я Валеріївна

*курсант 2 курсу
ДЮОІ МВС України
Науковий керівник:*

*викладач кафедри СД та ПП
факультету №2 ДЮІ МВС України
Нуждов Віталій Валерійович*

Соціальний захист поліцейських є дуже актуальною темою сьогодні, тому що він безпосередньо пов'язаний з особливістю їх правового статусу як представників держави.

Вона компенсує складність, напруженість служби в поліції, стимулює службову діяльність, дає можливість мінімізувати корупційні правопорушення у діяльності поліцейських. Соціальний захист співробітників Національної поліції гарантує своєчасну і справедливу оплату праці це значно підвищує престиж служби та зміцнення законності й дисципліни. Створення належних умов праці для особового складу, стимулює підвищення внутрішньої мотивації працівників при виконанні завдань та функцій із забезпечення публічної безпеки та порядку в державі, що, безумовно, позначиться на загальному рівні безпеки нашої держави та кожного громадянина країни.

В контексті нашого дослідження встановлено базове поняття:

Соціальне забезпечення та захист працівників правоохоронних органів - це організаційно-правова діяльність держави, спрямована на підтримання соціально-правового статусу працівників правоохоронних органів у суспільстві, яка здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету в рамках соціального страхування, соціальної допомоги та соціального обслуговування з урахуванням умов та особливостей здійснення ними своїх функцій та виконання покладених на них завдань.[1]

В той же час слід зазначити, що ефективний соціальний захист поліцейських неможливий без належного нормативно-правового забезпечення, як Закон України «Про Національну поліцію» розділ IX (соціальний захист поліцейських) він не тільки закріплює їх соціальні права, але й стверджує певні соціальні гарантії їх реалізації. З огляду на це, підвищення кваліфікації працівників підрозділів Національної поліції України, їх функціональні обов'язки яких охоплюють широкий спектр завдань не викликає жодних

сумнівів в розвитку та покращенню соціального забезпечення, як гарантій з охорони праці і здоров'я працівників та вищезазначених факторів. [2]

Також у Верховній Раді зареєстровано проект Закону України № 9503 «Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення рівня соціального захисту поліцейських». Документ передбачає підвищення гарантій в певних аспектах, як медичного, житлового, трудового, пенсійного, фінансового забезпечення поліцейських, обчислення та надання щорічних оплачуваних відпусток, врегулювання питань службового часу та часу відпочинку. [3]

Підсумовуючи викладене вище, зазначаємо, що соціальний захист працівників поліції - це сукупність законодавчо закріплених та гарантованих прав, пільг та інших преференцій, водночас забезпечується дієвий механізм належної реалізації й ефективної роботи поліцейських. Також пропонувані зміни до закону України «Про Національну поліцію» дозволять удосконалити механізм соціального захисту поліцейських, створити гарні умови праці для, підвищити мотивацію працівників при виконанні завдань із забезпечення публічної безпеки та порядку в державі, що значно позначиться на порядку держави. Усе зазначене дозволяє стверджувати, що соціальний захист працівників повинен містити комплекс заходів, спрямований на потреби поліцейських та усунення факторів, які перешкоджають ефективній службовій діяльності.

Література

1. Поняття «соціальне забезпечення працівників» правоохоронних органів / Н.В. Пададименко // Публічне право. – 2013. – № 3. – Ст. 327 (дата звернення 15.09.2020);
2. Про Національну поліцію: Закон України від 2.07.2015 № 580-VIII (дата звернення: 15.09.2020);
3. Проект Верховної Ради України, Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення рівня соціального захисту поліцейських» від 23.01.2019 № 9503 URL :

<https://ukrainepravo.com/news/ukraine/zareyestrovano-zakonoproekt-pro-medychne-zabezpechennya-politseyskykh/> (дата звернення: 15.09.2020).

ОХОРОНА ПРАЦІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

В.О. Чехар,

Донецький юридичний інститут МВС України

науковий керівник: А.С. Філіпенко,

Донецький юридичний інститут МВС України,

кандидат юридичних наук, доцент

Праця є основою життєдіяльності людини як індивіда і члена суспільства, вона безпосередньо впливає на формування і розвиток суспільних відносин. З огляду на це, найважливішим завданням будь-якої демократичної держави є створення найбільш сприятливих умов для плідної праці та її охорони.

Відповідно до чинного законодавства охорона праці визначається, як система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувальнопрофілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [1, ст. 1].

Як вбачається, в цій нормі охорона праці розглядається законодавцем у широкому розумінні – як узгоджена комплексна система безпеки життя і здоров'я працівника у процесі виконання покладених на нього трудових обов'язків. Цілком безпечних і нешкідливих виробництв не існує. Задача охорони праці – зводити до мінімуму можливість поразки або захворювання працюючого з одночасним забезпеченням комфорту при максимальній продуктивності праці.

За останні роки незалежності України прийнята числена кількість правових актів, які діють у сфері охорони праці, але про повну та якісну регламентацію діяльності у цій сфері говорити ще зарано, оскільки багато

правовідносин поки що недостатньо відповідає вимогам сучасного життя або взагалі залишається за межами правового регулювання. Треба наголосити, що це стосується не тільки сфери охорони праці.

Діяльність працівника поліції, у тому числі безпека цієї діяльності, регламентована положеннями нормативно-правових актів з питань охорони праці, а також іншими актами.

Відповідно до статті 44 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, для затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не уможливило виконання поліцейських повноважень, покладених на нього законом. Отже, на нормативному рівні закріплено норму щодо забезпечення особистої безпеки поліцейських під час виконання службових обов'язків.

Предметом особистої безпеки працівника Національної поліції є його діяльність та умови, за яких вона здійснюється.

Об'єктом особистої безпеки виступає виробнича система, яка включає людину-працівника у процесі праці, засоби праці (виробниче устаткування) та середовище, в якому здійснюється трудовий процес (службова діяльність), організацію праці.

Механізм, що спонукає людину до помилок, базується на її природжених та набутих особливостях, на тимчасових станах, що визначають сприйняття людиною виробничої ситуації.

Психологи праці стверджують, що психічно нормальна людина не прагне до самознищення, травмування себе й оточуючих її людей. Тому причини порушення правил і норм охорони праці варто шукати не тільки у психічних властивостях особистості, характеристиках і особливостях самої людини, але й у впливах зовнішніх подразників, одним із яких є стрес.

Травматизм серед працівників поліції має свої особливості. Як показує практика, значна частина випадків фізичного травматизму та випадків загибелі

особового складу Національної поліції України відбувається під час безпосереднього виконання ними своїх службових обов'язків.

Причини, які призводять до травматизму та загибелі особового складу МВС України, у тому числі й Національної поліції можна умовно поділити на об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних відносяться причини, виникнення яких не залежить від волі та дій працівника поліції. Наприклад, невиконання керівниками структурних підрозділів і територіальних органів поліції нормативних актів, які стосуються забезпечення особистої безпеки працівників.

До суб'єктивних відносяться причини, які виникають внаслідок неправильних дій працівника поліції, невірної оцінки обстановки, що склалася, хибної впевненості у власних силах, грубого порушення нормативних документів МВС України, які стосуються особистої безпеки працівників поліції при виконанні службових обов'язків і безпечного поводження зі зброєю.

Умовно помилки, що призводять до виникнення надзвичайних подій, можна поділити на три групи: психологічні, тактичні та службові.

До помилок першої групи належать: психологічна невіра в можливість опору з боку порушника, і, як наслідок, неготовність до дій в екстремальних умовах; психологічна неготовність до можливості застосування зброї на ураження; невпевненість або хибна впевненість у собі.

Тактичні помилки виникають через незнання правил особистої безпеки при виконанні службових завдань. Іноді до виникнення надзвичайних подій у службовій ситуації призводить комплекс психологічних і тактичних помилок. Так, хибна впевненість у власних силах може призвести до усвідомлених тактичних помилок, які викликані недбалим ставленням до правопорушника [2].

Таким чином, система управління охороною праці як і будь-яка інша складна система є цілісним утворенням, комплексом взаємозв'язаних елементів, що мають завдяки своєму єднанню якісно нові характеристики, котрі дозволяють в результаті взаємодії зафіксувати як системоутворюючий чинник отримання корисного результату, вираженого в зниженні рівнів виробничого

травматизму і професійної захворюваності, підвищенні соціальної захищеності поліцейського.

Виходячи з вищезазначеного стає зрозумілим, що ефективність охорони праці залежить не лише від умов праці, але і від власне людини, її особистої безпеки.

Література

1. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2694-12> (дата звернення: 28.09.2020)
2. Травматизм та професійні захворювання. Охорона праці та особиста безпека працівників органів Національної поліції: мультимедійний навчальний посібник / уклад. Молотай В.А., Коломієць О.В., Демченко Ю.В., Бадьора С.М., Підвисоцький В.В. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/occupational_h_s/info/lec8.html

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ: ДОСВІД ФРАНЦІЇ

Грига М.А.

*Національна академія внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

Система соціального захисту у Франції визнана однією з найкращих в Європі та світі, тому уявляється корисним вивчення досвіду даної країни щодо

організації захисту охорони здоров'я, зважаючи на тривалий і часом не зовсім вдалий процес реформування даної галузі у нашій країні. Варто також зауважити, що за оцінкою Всесвітньої організації охорони здоров'я, Франція стоїть на першому місці в списку з 191 країни за загальним рівнем охорони здоров'я. Лише 0,1% населення країни не охоплено загальним медичним страхуванням [1].

Всі мешканці Франції, не зважаючи на рівень матеріального забезпечення, мають право на страховий мінімум медичних послуг. Медичне страхування у цій країні є обов'язковим і оплачується працівником (1/4) і роботодавцем (3/4). Примітно, що пацієнт може на власний розсуд обрати лікаря або медичну установу. Кожна працююча особа у Франції зобов'язана відраховувати кошти у національну систему соціального забезпечення, і будь-хто без виключення (француз чи іноземець, безробітний чи працевлаштований) – має право на використання її послуг. У випадку серйозної і тривалої хвороби, а також при хворобах, що потребують вартісного лікування і хірургічного втручання, страхування ризику повне, тобто хворим витрати відшкодовуються повністю. Страхівка виплачується частково при нескладних захворюваннях або так званих витратах по комфорту [2, с. 411]. За умов стандартних розцінок компенсується 80% вартості лікування та від 80 до 40% вартості ліків, залежно від ступеню їх медичної необхідності. Необов'язкові ліки не оплачуються. Зазвичай вартість візиту до лікаря складає 20 євро, але може бути й вищою, що залежить від рівня кваліфікації спеціаліста.

Наразі система охорони здоров'я у Франції – це приклад, на який іноді посилаються українські політики. Але насправді її принципи дуже нагадують британську модель, на яку орієнтується Україна. Відмінність може полягати лише в переліках послуг, які фінансуються державою, та які має оплачувати пацієнт за рахунок страхування або власних коштів.

Так, французький уряд покриває частину витрат на лікарняний догляд, на лікування у приватних і державних поліклініках, амбулаторне лікування, послуги з акушерства, діагностику, послуги швидкої допомоги, ліки за

рецептами, протези та інші медичні вироби. Держава повністю фінансує утримання у хоспісах та тривале лікування у психіатричних лікарнях, лікування хронічних захворювань і витрати, пов'язані з вагітністю після 5-го місяця.

Профілактичні послуги покриваються державою лише частково, але, наприклад, витрати на імунізацію, мамографію і скринінг колоректального раку (один із найбільш поширених видів раку у дорослих) фінансуються за державний кошт. Водночас витрати на лікування зору і стоматологію майже не покриваються державою.

Тому приватне медичне страхування у Франції (7,3 % витрат на медицину) є додатковим інструментом оплати медичних послуг.

У Франції також існує практика оплати медичних послуг за власні кошти (9,8 %). Є три можливі варіанти:

1. співоплата – фіксована сума, яку пацієнт має доплатити за медичні послуги на додачу до оплати страховою компанією або державою. Таку систему планувало запровадити Міністерство охорони здоров'я України, однак ця ініціатива не була схвалена Верховною Радою;
2. співстрахування – певний відсоток виплат за медичні послуги, який розподіляється між пацієнтом і страховиком (компанією чи державою);
3. додаткова плата за спеціалізовані медичні послуги, не передбачені державною чи приватним страхуванням [3].

Необхідно зазначити, що такої цілком успішній моделі організації соціального захисту в частині охорони здоров'я у Франції передував процес реформування та становлення, найбільш активна фаза якого припала на 80-90-ті роки минулого століття. Головним каталізатором даних реформ у ті часи став дефіцит системи медичного страхування, що виник як складова сукупного дефіциту внаслідок об'єднання європейських країн у межах ЄС (під час економічного і фінансового об'єднання європейських країн сукупний бюджетний дефіцит для будь-якого з членів ЄС був обмежений 3 % валового національного доходу).

Як зауважують фахівці, існує чотири основні способи скорочення фінансового дефіциту медичного страхування: збільшення зборів (в поєднанні з модифікацією структури фінансування), скорочення витрат, зниження розміру відшкодування затрат на медичне обслуговування, і насамкінець, всебічна реорганізація системи. Перший спосіб широко застосовувався у Франції у 80-ті роки, коли постійно збільшували обов'язкові відрахування (внески в систему соціального забезпечення) і торгові податки (в основному на алкоголь і тютюн). Однак для застосування цього способу існує природне обмеження: збільшення відрахувань призводить до зниження реального рівня заробітної плати, а тим самим – до зниження конкурентоспроможності підприємств [4, с. 57]. Відтак, у 90-ті роки минулого у Франції відбувається реформування структури фінансування. З 1998 року фінансування охорони здоров'я здійснюється не тільки шляхом утримань із фонду заробітної плати найманих працівників на підприємствах, але і за рахунок податку на сукупний дохід через введення єдиного соціального внеску. Цей спосіб реформування зменшує пряму негативну дію на економічну активність, але оскільки безпосередньо відображається на сімейному доході, як наслідок – і на купівельній здатності населення. Іншими словами, реформа структури фінансування медичного страхування вступає в суперечність з політикою макроекономічної стабільності. Саме тому, починаючи з того часу, у країні поступово переходять до зменшення витрат, запроваджуючи визначені бюджетом обмеження. Національне зібрання щорічно затверджує єдиний «державний цільовий показник в галузі медичного страхування», тобто загальну межу витрат на медичне страхування [2, с. 412]. У відповідності з його рішеннями державні органи укладають угоди з регіональними відділеннями («касами») соціального забезпечення, і зокрема, з Національною касою страхування по хворобах. Кожна «каса» має свою керівну раду, що складається з представників профспілок та спілок працедавців у співвідношенні 50/50. Каса, своєю чергою, укладає угоди з лікарями та іншими співробітниками системи охорони здоров'я. У випадку суперечностей держава виступає арбітром.

Отже, процес реформування системи охорони здоров'я відбувається на межі необхідності досягнення чотирьох різних цілей, які навряд можна досягнути одночасно. Зокрема, доведеться шукати баланс між соціальною метою (гарантований та однаковий для усіх рівень охорони здоров'я), власне охороною здоров'я (досягнення найкращих результатів в галузі охорони здоров'я), економічною (забезпечення фінансової спроможності програм і конкурентоздатності системи) та політичною (задоволення потреб споживачів, збереження за ними свободи вибору та поведінки, звільнення хворих від потреби чекати в черзі і т.ін.) складовими. Відтак, з одного боку, нова система медичного страхування має бути реалістичною у фінансовому відношенні, з іншого – повинна забезпечувати рівний доступ до медичних послуг та їхню високу якість, і водночас не обмежувати свободу пацієнтів і лікарів.

Література

1. Соціальна політика Франції. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальна політика Франції](https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальна_політика_Франції).
2. Романець О. В. Система соціального захисту: досвід Франції. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. Вип. 10. 2008. с. 408–416.
3. Хто платить за медичні послуги? Досвід США, Британії, Франції, Грузії та України. URL: <https://voxukraine.org/uk/hto-platit-za-medichni-poslugi-dosvid-ssha-britaniyi-frantsiyi-gruziyi-ta-ukrayini/>.
4. Патрик Хассентойфель Что реформировать: Систему страхования или систему обслуживания? Реформы здравоохранения во Франции и Германии. *Отечественные записки*. 2006. №2(29). С. 56–59.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Хайлова Т.В.

*Донецький юридичний інститут МВС України,
кандидат наук з державного управління, доцент*

В сучасних умовах розвитку економіки, конкуренції й підприємництва гостро постає проблема соціального захисту населення, особливо при розшаруванні суспільства за матеріальним і соціальним статусами, що обумовлює появу малозабезпеченого населення. Тому одним із головних напрямів державної політики та важливим чинником забезпечення життєвих потреб цієї категорії населення є державна політика у сфері соціального захисту.

Законом України від 1 липня 2010 року № 2411-VI «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» визначено різні напрями внутрішньої державної політики, зокрема: у сферах розвитку місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів, у сфері формування інститутів громадянського суспільства, у сфері національної безпеки і оборони, в економічній сфері, в соціальній сфері, в екологічній сфері та сфері техногенної безпеки, в гуманітарній сфері. Це вказує на те, що політика держави відображається у різних сферах життя суспільства взагалі, та у соціальній сфері, зокрема. Тому проблема державної політики у сфері соціального захисту є актуальною.

В. Воротін визначає, що «...соціальне спрямування державного управління має виконувати важливу роль у забезпеченні розвитку національної господарчої системи та створювати механізми захисту та стимулювання економічної активності працездатного населення для забезпечення гідного життя всього суспільства» [1]. Проте, на думку А. Вагнера, треба підпорядкувати соціальну політику національному ідеалу й інтересу, розглядаючи її як складову економічної політики, а останню – політичною наукою. Також вчений вважає, що соціальною політикою є політика держави, котра намагається конституційними методами боротися з безладдям у сфері процесу розподілу [2].

Наведені точки зору щодо змісту соціальної політики дозволяють нам зробити висновок, що з одного боку, соціальна політика є мистецтвом поєднання людських інтересів, інтересів індивідів і держави, різного рівня людських спільнот, груп у сфері соціальних відносин, а з іншого – це система взаємодії державної влади, що постійно оновлюється, недержавних структур, самої особистості з питань життєзабезпечення та розвитку людини.

Обґрунтовуючи свою точку зору ми вважаємо, що ознаками України як соціальної держави, відповідно до ст. 46 та ст. 48 Конституції України, є соціальна спрямованість економіки, закріплення та державні гарантії реалізації соціальних прав громадян, зокрема їх прав на соціальний захист і достатній життєвий рівень тощо [3]. Це зобов'язує державу відповідним чином регулювати економічні процеси, встановлювати і застосовувати справедливі та ефективні форми перерозподілу суспільного доходу з метою забезпечення добробуту всіх громадян.

Крім того, ст. 9 Закону України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII «Про соціальні послуги» [4] визначає основні напрями державної політики у сфері надання соціальних послуг та відносить до них: розроблення та виконання державних та місцевих цільових програм; визначення переліку соціальних послуг; створення умов для формування та розвитку ринку соціальних послуг та ін.

Слід відзначити, що системотворчий характер соціальної політики обумовлюється тим, що соціальна політика виступає елементом життєздатності суспільства, стабілізації та розвитку суспільства, консолідації суспільства.

Можна погодитися із М. Кравченко [5], який визначає, що соціальним захистом є механізм реалізації соціальної політики, тобто соціальна політика розкривається у соціальному захисті, при цьому останнє є невід'ємною частиною державної політики. Виходячи із такої точки зору, вважаємо, що **соціальна політика сучасної держави** повинна бути зорієнтована не лише на підтримку наявного рівня соціальних гарантій і створення механізмів соціального захисту окремих найбільш уразливих соціальних груп, а й на

реалізацію довготривалих програм щодо кардинальної зміни основ системи соціального захисту, підвищення її ефективності.

Література

1. Воротін В. Є. Державна політика у сфері соціального захисту населення в Україні / В. Є. Воротін, Р. Є. Демчак // *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2014. Вип. 3. С. 24-31.
2. *Афанасьев М. П., Афанасьев Я. М.* Методологические и теоретические основы формулировки закона А. Вагнера. Подходы к его тестированию // *Вопросы государственного и муниципального управления*. 2009, № 3. С. 47-70.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради*, 1996, № 30, ст. 141.
4. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
5. Кравченко М. В. Модернізація державної політики у сфері соціального захисту населення України: автореф. дис.... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02 / Національна академія державного управління при Президентові України. К., 2013. С. 24

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Склема Т.Ю.

*аспірантка Харківського національного
університету внутрішніх справ*

На сьогоднішній день дослідження проблематики соціального забезпечення є актуальною в умовах соціально-економічного спаду,

зростаючого безробіття. Порівняння категорій соціального забезпечення і соціальний захист доводить, що соціальне забезпечення за стандартами Ради Європи і Європейського Союзу є частиною більш широкої за змістом системи, яка включає також і інші форми соціального захисту, зокрема державну соціальну допомогу. Питання проблем соціального забезпечення ставало об'єктом дослідження у працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема: В. М. Андріїва, Н. Б. Болотіної, В. С. Венедіктова, Т. З. Герасиміва, В. В. Гончарук, Н. Д. Гетьманцева, І. О. Гуменюк. Однак ще залишилися спірними окремі як теоретичні так і практичні проблеми правового регулювання соціального забезпечення поліцейських.

Зокрема існують суперечності щодо механізму застосування соціальної виплати поліцейським передбаченими п. 4 ч.1 ст. 97 ЗУ «Про національну поліцію» в разі загибелі (смерті) чи втраті працездатності поліцейського державою виплачується одноразова матеріальна допомога визначення поліцейському інвалідності внаслідок захворювання, поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаних з проходженням ним служби в органах внутрішніх справ або поліції, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті.[3] Та статтями 97, 99 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено порядком та умовами виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського, затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11.01.2016р. №4 у зв'язку з встановленням II групи інвалідності.[5] Однак в аналізі судової практики ми можемо знайти випадки певних невідповідностей за яких суд приймає рішення за наявності всіх вище зазначених обставин відмовити особі у виплаті одноразової матеріальної допомоги, наприклад особі яка отримала II групу інвалідності внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби в поліції посилаючись на те що ця особа звільнилася за власним бажанням.

Виходячи з того, що особа, яка втратила працездатність у зв'язку з проходженням служби в органах внутрішніх справ, проте продовжувала проходити службу в органах Національної поліції, не повинна позбавлятися права на отримання одноразової грошової допомоги та ставитися у менш вигідне становище порівняно з працівниками, які змогли реалізувати своє право після звільнення з органів внутрішніх справ, або поліцейськими, які втратили працездатність під час проходження служби в поліції.

За змістом пункту 4 частини першої статті 97 Закону №580-VIII підстава звільнення поліцейського зі служби в поліції (внаслідок захворювання, поранення, які пов'язані з проходженням служби) є обов'язковою умовою призначення одноразової грошової допомоги. За правилами пункту 7 частини 2 статті 61 Закону №580-VIII наявність у особи певного захворювання може бути перешкодою для проходження служби в поліції, а відповідно до пункту 2 частини 1 статті 77 цього Закону поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється через хворобу - за рішенням медичної комісії про непридатність до служби в поліції.[3]

Таким чином, встановлення на законодавчому рівні такої обов'язкової умови для виплати одноразової грошової допомоги, як звільнення з поліції внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби, покликане надати гарантовану з боку держави соціальну допомогу саме тим поліцейським, стан здоров'я яких завадив продовжити службу в поліції, і які припинили її вимушено. Тобто звільнення особи за власним бажанням не змінює факту настання інвалідності внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби в поліції та не може бути підставою позбавлення права на отримання одноразової грошової допомоги.

Адже у той самий час коли Україна проголосила себе соціальною державою, де всі люди є вільними і рівними у правах. Людина незалежно від її фізичного стану визнається найбільшою соціальною цінністю. Відтак, одним з

основних завдань держави стає покращення становища інвалідів, шляхом не тільки визнання їх рівноправними громадянами, а й забезпечення реалізації ними прав і свобод. Створюючи відповідну законодавчу базу, держава намагається цивілізовано будувати свої взаємини з громадянами, чий фізичний або психічний стан не дає їм змоги самостійно та всебічно дбати про своє здоров'я. Не тільки інвалід повинен пристосовуватися до життя, але й держава зобов'язана надавати йому соціальний захист і допомогу. Держава зобов'язана створити умови для працевлаштування, навчання, профорієнтації, перекваліфікації, пенсійного забезпечення, пересування, спілкування інвалідів з метою надання їм можливості в міру об'єктивних обставин не почуватися знедоленими, безправними, викинутими суспільством; виховання власного почуття гідності й відповідного ставлення оточуючих.

Література

1. Конституція України: від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Закон України «Про національну поліцію» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>;
4. Про затвердження норм належності медичного забезпечення для підрозділів Національної поліції України : Наказ МВС України від 20.05.2016 року № 396 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.gbb.com.ua/regulations/1521/8462/8463/486735/>
5. Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського : Наказ МВС України від 11.01.2016 року № 4 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0163-16>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Абдель Фатах А.С.

*викладач кафедри цивільного та господарського права
Донецького юридичного інституту МВС України,
здобувач наукового ступеню “доктор філософії”*

Для побудови демократичної і насамперед і соціальної держави, необхідною умовою є забезпечення насамперед правової та соціальної основи суспільства. Зміни, що поступово відбуваються в Україні, показують на прагнення суспільства і держави перейти до нових принципів побудови відносин між державою і особистістю. У період цих непростих трансформаційних змін держава зобов'язана захищати права і свободи громадянина. Держава повинна не тільки гарантувати соціальний захист, а і запроваджувати різноманітні заходи із його безпосереднього забезпечення.

Особливу категорію осіб, які потребують соціального захисту з боку держави становлять державні службовці, в тому числі і співробітники органів внутрішніх справ. Саме тому держава не випадково визначає спеціальні заходи соціального захисту і підтримки співробітників органів внутрішніх справ (поліції).

Для створення сучасної поліції, підвищення престижності правоохоронної служби в органах внутрішніх справ необхідно формування відповідного правового механізму соціального захисту співробітників поліції і закріплення адекватних соціальних гарантій для них. Особливістю даної категорії осіб є те, що співробітники поліції та члени їх сімей, в силу специфіки своєї професійної діяльності відносяться до групи соціального ризику.

Система соціального захисту співробітників поліції передбачає існування певних компенсаційних заходів за обмеження, пов'язані з виконанням професійних обов'язків, складність і напруженість служби, ризик для життя і здоров'я.

Багато аспектів правового регулювання соціального захисту співробітників поліції знаходять своє відображення в цілому ряді законодавчих та інших нормативних правових актів, що регламентують режим проходження служби в органах поліції, основними і яких є Конституція України [1] та Закон України “Про Національну поліцію”[3], Закон України “Про державну службу”[2]. Саме Закон України “Про Національну поліцію” виступає спеціальним нормативно-правовим актом, у якому визначаються особливості соціального забезпечення працівників поліції.

Соціальний захист поліцейських в Україні включає в себе систему пільг, матеріальне забезпечення і обслуговування співробітників і членів їх сімей під час служби і при виході їх на пенсію, в разі хвороби, втрати працездатності та ін.

Основними напрямками соціального захисту співробітників є: грошове та пенсійного забезпечення; рівень продовольчого і речового забезпечення; медичне забезпечення; адресність надання пільг і соціальних гарантій; реалізація права на освіту; обов'язкове особисте державне страхування.

Розглядаючи основні напрями соціального захисту співробітників поліції, можливо поділити його на три основні групи: соціальний захист працівників поліції в період їх служби; соціальний захист працівників поліції в період після звільнення зі служби; соціальний захист членів близьких родичів та членів сім'ї, а також осіб, що знаходяться на утриманні співробітників поліції.

Проаналізувавши нормативно-правові акти, що стосуються правового забезпечення соціального захисту поліцейських та фактичну реалізацію закріплених законодавчо положень можливо виділити основні проблемні питання.

Насамперед, це стосується питань часу відпочинку (вихідні, святкові, неробочі дні) та порядку отримання відпусток. Законодавчо не закріплено час перерви для відпочинку та харчування поліцейського на протязі дня. Проблемним залишається нарахування компенсації працівникам поліції за роботу у вихідні, святкові та неробочі дні. До того ж, розглядаючи питання відпусток, слід зазначити про відсутність чіткого врегулювання нормативно-правовими актами питання щодо класифікації додаткових відпусток для службових осіб Національної поліції.[3;4]

Гострим стоїть питання грошового забезпечення працівників поліції, яке повинно бути на високому рівні щоб забезпечувати реалізацію соціальної захищеності. Грошове забезпечення повинно не тільки відповідати займаній посаді, а і забезпечувати можливість поліцейському повністю присвятити себе професії.

Особливий статус поліцейського передбачає і державне страхування його життя і здоров'я. Державне страхування покликане забезпечити відповідні компенсаційні виплати співробітнику і членам його сім'ї при настанні відповідного страхового випадку. Страхові виплати дадуть можливість співробітнику поліції пройти найбільш повну реабілітацію та оздоровлення, з метою допомогти йому відновитися і згодом приступити до виконання своїх професійних обов'язків. З метою охорони здоров'я співробітника поліції і реалізації права на медичну допомогу створені поліклініки, госпіталі, санаторії, будинки відпочинку, де співробітникам поліції надається найрізноманітніша медична допомога.[3;5]

У разі загибелі співробітника поліції державне страхування покликане в матеріальній формі в якійсь мірі «відшкодувати» зазнану втрату його родичам. Право на безоплатне обслуговування в медичних закладах Міністерства внутрішніх справ члени сім'ї співробітника поліції.[3]

Найважливішою проблемою соціального та правового захисту працівників органів внутрішніх справ є забезпечення їх житлом.[3] З величезним жалем слід констатувати, що право співробітників поліції на

забезпечення житлом практично не реалізується. Насамперед це відбувається у зв'язку із застарілістю норм чинного житлового законодавства та відсутністю бюджетних асигнувань.

Крім того, вважаємо за доцільне окремо виокремити соціальний захист жінок-поліцейських, як таких що потребують більшого соціального захисту з боку держави. Адже жінка — поліцейський під час проходження служби в органах поліції може також одночасно бути матір'ю та виконувати функції материнства, а характер виконуваної роботи та обов'язків які покладені на жінку — поліцейську можуть ставити під загрозу її здоров'я, а також життя.[6]

Важливим та складним є питання пенсійного забезпечення працівників національної поліції. Національне законодавство одним із видів пенсії передбачає пенсію за вислугою років. Нормативне регулювання призначення пенсій є Закон України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, відповідно до якого право на призначення пенсії за вислугою років мають працівники поліції, які на момент звільнення зі служби мають 25 років і більше вислуги років. Окрім права на пенсію за вислугою років, поліцейські, інвалідність яких настала в період проходження ними служби мають право на пенсію по інвалідності. Законодавством також гарантовано право сім'ям працівників поліції на отримання пенсії в разі втрати годувальника. Проблемним питанням є індексація пенсії даної категорії осіб.[7]

Розглядаючи соціальний захист співробітника внутрішніх справ, можна сказати, що це комплексний захід, що є найважливішим завданням держави. Ці заходи повинні здійснюватися за допомогою підтримки на високому рівні соціальних, економічних, суспільних, політичних і правових умов забезпечення соціальних гарантій і матеріальних компенсацій співробітникам з урахуванням їх важких, часто специфічних умов праці, пов'язаних з ризиком для життя.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року

- [Електронний ресурс]. Режим доступу URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 02.10.2020).
2. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 02.10.2020)
3. Закон України «Про національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс]. Режим доступу URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 02.10.2020).
4. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 № 504/96-ВР [Електронний ресурс]. Режим доступу URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр#Text> (дата звернення 02.10.2020).
5. Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 року №16/98-ВР.[Електронний ресурс]. Режим доступу URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр#Text> (дата звернення 02.10.2020).
6. Романова В. В. Служба женщин в органах внутренних дел: Правовые и организационные аспекты: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.11 / В.В. Романова; Академия управления МВД России. М., 2007. 24 с
7. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 № 2262-XII [Електронний ресурс]. Режим доступу URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text> (дата звернення 02.10.2020).

*Матеріали Всеукраїнського Інтернет — круглого столу
(в авторській редакції)
07 жовтня 2020 року*

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

Комп'ютерна верстка: Абдель Фатах А.С.

**Оригінал-макет підготовлено організаційним комітетом
Всеукраїнської Інтернет — круглого столу
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ»,
проведеної кафедрою цивільного та господарського права
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького юридичного інституту МВС України**

50065, м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21